

ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΤΡΙΜΗΜΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000 ΤΕΥΧΟΣ 98

ΕΤΟΣ 20^ο

1200 ΔΡΧ.

Εσωτερικές ρίζες στην Αρχαία Ρωμαϊκή θρησκεία

ΦΕΝΓΚ-ΣΟΥΙ
& Υγεία

Θεοί & Σύμβολα σε διάφορους πολιτισμούς

ISSN 1105-8129

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εκδίδεται από τις:
ΕΙΣ ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΒΑΡΒΟΓΛΗ 3,
ΑΘΗΝΑ 11361
8231301, Fax. 8810830

Διευθύνσεις Πληροφορίες:
ΙΕΤ <http://www.acropolis.org>
Πληροφορίες για την Ελλάδα:
<http://www.nea-acropoli.gr>

ΤΟΜΟΣ 20ο, ΤΕΥΧΟΣ 98
ΜΑΡΤΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000

Επιμέλεια - Ιδιοκτήτης
Γ.Α. Πλάνας

Επιμέλεια - Συντάκτης
Γ.Α. Πλάνας

Υπεύθυνος Έλης
Κ. Δαϊκίδου

Ατελιέ
Κ. Δαϊκίδου,
Ι. Αληζιώτη

Σχέσεις - Διακίνηση
Γ. Χρόνης

Μεταφράσεις
Πλάνας, Ι. Μούστρη

Συνεργάτες
Χαραλαμπίδου,

Ε. Επιμενίδης,
Πλάνας, Μ. Χιμένεζ, Ι. Μούστρη,

Β. Κουρούκλης,
Χρόνης, Κ. Φρατζικινάκης,
Π. Μούστρη

Εισοδησία - Διόρθωση
Ι. Αληζιώτη

Εκτύπωση
Κατίνης, Α. Μπούκας

3 ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

5 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

6 INTERNET ΕΝΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

10 ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ
ΡΩΜΑΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Μια μελέτη πάνω στον πολιτισμό που επηρέασε
ολόκληρο τον Δυτικό κόσμο.

17 Η ΠΙΟ ΔΥΣΚΟΛΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

Γιατί οι άνθρωποι δυσκολεύονται να επιλέξουν; Ίσως γιατί ενώ
ζούμε σ' έναν κόσμο "ελεύθερο" δεν καταφέρνουμε να εξασκήσουμε
την ελευθερία επιλογής.

22 ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

24 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ
ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

28 ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ -
ΤΑ ΟΡΦΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

30 ΧΑΜΟΓΕΛΑ

Χρειάζεται να είμαστε πιο
χαρούμενοι

32 Ο ΜΑΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΙΣΣΩΝ

Η τέχνη της μελισσοκομίας, τα μυστικά και οι
συμβολισμοί του

39 ΘΕΟΙ & ΣΥΜΒΟΛΑ ΣΕ
ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ

Ινδουϊσμός; Η μεγάλη Θεά και οι μορφές της

40 ΦΕΝΓΚ-ΣΟΥΙ & ΥΓΕΙΑ

Η Κινέζικη Γεωμαντεία

42 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΠΙΟΜΕΝΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ

43 ΑΡΧΑΪΚΟ ΒΗΜΑ

44 Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

45 ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

To Internet & η Τεχνολογία WAP

του Γιώργου Τσιρώνη
roland@aurora.eexi.gr
<http://w4u.eexi.gr/roland>

Τι είναι το WAP (Wireless Application Protocol).

Το WAP δεν είναι Internet μέσα από κινητό τηλέφωνο αλλά ένα πρωτόκολλο το οποίο επιτρέπει σε ένα ειδικό κινητό τηλέφωνο (WAP enabled) να εμφανίσει web σελίδες γραμμένες σε μια καινούρια γλώσσα (WML) που φιλοξενοούνται σε ειδικούς servers που ονομάζονται WAP Servers.

Ποιες υπηρεσίες παρέχονται από το WAP

Θεωρητικά, κάθε υπηρεσία η οποία διατίθεται μέσω web σελίδων μπορεί να παρασχεθεί και μέσω WAP (ειδήσεις, πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων κ.λπ.).

Επίσης, έχουν εμφανιστεί υπηρεσίες που μετατρέπουν αυτόματα HTML σελίδες σε WML και έτσι επιτρέπουν στο χρήστη να επισκεφθεί όλες τις web σελίδες του Internet. Οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι ακόμη αξιόπιστες λόγω της κακής ποιότητας της μετάφρασης, των πολλών ασυμβατοτήτων (όλα τα WAP enabled κινητά δεν αναγνωρίζουν με τον ίδιο τρόπο την WML), αλλά και της χαμηλής ταχύτητας του WAP. Ο κυριότερος περιορισμός στο σχεδιασμό υπηρεσιών για WAP είναι σήμερα η χαμηλή ταχύτητά του, η οποία δεν ξεπερνά τα 9600 bps.

Προβλέψεις για το WAP

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ειδικών, θα γίνουν χρήστες του WAP όλοι όσοι διαθέτουν WAP enabled συσκευή. Το 2003 προβλέπονται έσοδα 160 δισεκατομμυρίων δραχμών από mobile e-commerce στην Ελλάδα!

Αυτά τα νούμερα εξυπηρετούν βέβαια τις εταιρείες που πουλούν τον εξοπλισμό και θέλουν να πείσουν τους πελάτες τους να τον αγοράσουν.

Πόσο δημοφιλές είναι πραγματικά το WAP

Τα πρώτα στοιχεία δημοτικότητας του WAP δημοσιεύθηκαν πριν λίγο καιρό από την T-Mobile (θυγατρική της Deutsche Telekom). Σύμφωνα με την εταιρεία (που παρέχει υπηρεσίες WAP από το Νοέμβριο του 1999) 250.000 από τα 13.000.000 των συνδρομητών της διαθέτουν σήμερα WAP enabled συσκευές.

Από αυτούς οι 175.000 χρησιμοποιούν αυτές τις υπηρεσίες, δημιουργώντας 35.000 WAP sessions την ημέρα.

Μια και οι Γερμανοί είναι από τους πιο δυναμικούς ευρωπαίους χρήστες του Internet, τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι το ενδιαφέρον για WAP υπηρεσίες από τους χρήστες είναι υπαρκτό, αλλά ακόμη πολύ περιορισμένο, αφού η συντριπτική πλειοψηφία των χρηστών της T-Mobile συνδέεται μόνο μια φορά την εβδομάδα ή και λιγότερο.

Περιορισμοί στην ανάπτυξη του WAP

Η ανάπτυξη του WAP περιορίζεται σήμερα από παράγοντες όπως:

□ Η αλματώδης ανάπτυξη της χρήσης γραπτών μηνυμάτων (SMS, δηλαδή Short Messaging Services) τα οποία σε πολλές περιπτώσεις υποκαθιστούν το WAP (π.χ. δεν υπάρχει λόγος να συνδεθώ με WAP για να δω τι έκαναν σήμερα οι μετοχές που με ενδιαφέρουν, διότι οι τιμές κλεισίματος μου αποστέλλονται με SMS).

□ Ο συντηρητικός σχεδιασμός του πρωτοκόλλου WAP το οποίο βασίστηκε στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή μεταξύ όλων των υπαρχόντων δικτυακών υλοποιήσεων.

Έτσι, οι παρεχόμενες δυνατότητες είναι αρκετά περιορισμένες.

□ Οι χαμηλές ταχύτητες σύνδεσης και η αναμονή της εισόδου νέων τεχνολογιών (π.χ. GPRS) οι οποίες υπόσχονται μεν μεγαλύτερες ταχύτητες, αλλά θα απαιτήσουν από τους συνδρομητές νέες αλλαγές συσκευών.

□ Η έλλειψη περιεχομένου και η δυσκολία εφαρμογής ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου.

Στο Web, η διαφήμιση προσφέρει σημαντικά

έσοδα (ή έστω την αληθοφανή ψευδαίσθηση μελλοντικών εσόδων) και γι' αυτό αποτελεί κίνητρο για την τοποθέτηση περιεχομένου στο δίκτυο. Στο WAP όμως οι μικρές οθόνες και ο χαμηλός χρόνος παραμονής του χρήστη στις υπηρεσίες του δεν προσφέρουν μια παρόμοια πηγή εσόδων η οποία θα επέτρεπε στους ανεξάρτητους παραγωγούς περιεχομένου να επενδύσουν σ' αυτό.

Στο Internet όποιος θέλει μπορεί να γίνει content provider και να κερδίσει από διαφήμιση. Στο WAP αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο.

□ Η χαμηλή διαθεσιμότητα WAP enabled συσκευών και οι μεταξύ τους ασυμβατότητες (πολλές φορές οι υπηρεσίες WAP πρέπει να παρέχονται σε πολλές ξεχωριστές εκδόσεις ταυτόχρονα, ανάλογα με τη συσκευή του χρήστη).

Προβλέψεις για το μέλλον του WAP

Η IDC αναγνωρίζει ότι το WAP δεν θα γίνει δημοφιλές πριν το τέλος του 2001, ενώ η Omnip προβλέπει μεγάλη ανάπτυξη των Wireless Portals μέχρι το 2005, αλλά υπογραμμίζει ότι η αρχική πρόοδος θα είναι αρκετά αργή.

Ποιο είναι το σπουδαιότερο πλεονέκτημα των υπηρεσιών WAP

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του WAP βρίσκεται στη δυνατότητα της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας να γνωρίζει σε ποιο σημείο βρίσκεται ο χρήστης (η ακρίβεια δεν είναι απόλυτη, αλλά αρκετά ικανοποιητική).

Έτσι, το WAP είναι ιδανικό για υπηρεσίες "τοπικού" χαρακτήρα όπως: Πού είναι η κοντινότερη τράπεζα, τι παίζουν οι γύρω κινηματογράφοι, πώς θα πάω στο πλησιέστερο κινέζικο εστιατόριο κ.λπ.

Τα Υπέρ του WAP

□ Αν οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας χρεώσουν φθηνά τις υπηρεσίες τους τότε οι χρήστες θα έχουν ένα λόγο παραπάνω για να τις χρησιμοποιήσουν.

□ Υπάρχει τεράστια ποσότητα content στο web η οποία μπορεί να δημοσιοποιηθεί μέσω WAP (είναι αλήθεια ότι υπάρχει πρόβλημα με τις HTML σελίδες, αλλά όσο υλικό βρίσκεται σε βάσεις δεδομένων "μεταφράζεται" σχετικά εύκολα)

□ Σύντομα ελπίζεται ότι θα λυθούν τα

προβλήματα συμβατότητας των WAP enabled κινητών τηλεφώνων

□ Η επιτυχία του i-mode στην Ιαπωνία, δείχνει ότι το ενδιαφέρον για παρόμοιες υπηρεσίες είναι υπαρκτό και μεγάλο, αρκεί να προσφερθούν με τον κατάλληλο τρόπο. Το i-mode λειτουργεί σε packet switching δίκτυο. Έτσι οι συνδρομητές του παραμένουν online 24 ώρες το 24ωρο και χρεώνονται μόνο για τα δεδομένα που μεταφέρουν.

□ Υπάρχουν ακόμη πολλές εφαρμογές οι οποίες όταν υλοποιηθούν θα προσδώσουν μεγαλύτερη χρησιμότητα και λειτουργικότητα στο WAP (π.χ. interactive παιχνίδια στα οποία θα συμμετέχουν πολλοί χρήστες ταυτόχρονα και θα ανταγωνίζεται ο ένας τον άλλο).

Τα Κατά του WAP

- Οι ταχύτητες σύνδεσης είναι εξαιρετικά χαμηλές
- Συχνά οι συνδέσεις είναι αναξιόπιστες
- Υπάρχουν ακόμη πολλές ασυμβατότητες μεταξύ των WAP enabled συσκευών.
  - Τα τέλη σύνδεσης είναι ακόμη πολύ ακριβά
  - Δεν υπάρχουν πολλά WAP enabled τηλέφωνα στην αγορά
  - Υπάρχουν λίγες υπηρεσίες και συχνά δεν λειτουργούν σωστά
  - Είναι μπελάς η πληκτρολόγηση κειμένου σ' ένα κινητό τηλέφωνο
  - Οι οθόνες είναι μικρές και κουράζουν τα μάτια.
  - Η διαδικασία ενεργοποίησης ενός κινητού για υπηρεσίες WAP είναι αργή και περίπλοκη.
  - Ελάχιστες είναι οι εταιρείες που διαθέτουν

υπηρεσίες WAP σε πολλές διαφορετικές εκδόσεις (μία για κάθε ασύμβατο μοντέλο κινητού).

□ Αρκετές εταιρείες κινητής τηλεφωνίας επιτρέπουν πρόσβαση μόνο στις δικές τους υπηρεσίες WAP, προτιμώντας το άμεσο κέρδος από τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της αγοράς.

Συμπεράσματα

Στο χώρο του WAP, προσφέρονται επιχειρηματικές ευκαιρίες οι οποίες μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα κερδοφόρες μετά από μερικά χρόνια.

Προς το παρόν, το WAP δεν αποτελεί την "killer application" η οποία θα αλλάξει άμεσα τη ζωή μας και θα φέρει το Internet σε κάθε τσέπη, δεν αποκλείεται όμως χάρη στις νέες τεχνολογίες, να συμβεί σύντομα κάτι παρόμοιο.

I n t e r n e t

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟ I n t e r n e t

Γιώργος Τσι...

<http://www.med.harvard.edu/AANLIB/home.html>

Το θέμα της χαρτογράφησης των περιοχών του Εγκεφάλου απασχολεί εδώ και πολλά χρόνια τους επιστήμονες. Δείτε σ' αυτό το Site τις σχετικές έρευνες του Πανεπιστημίου του Harvard.

<http://www.filmsite.org>

Αν αναρωτιέστε ποιές είναι οι 100 καλύτερες κινηματογραφικές ταινίες, το Film Site έχει την απάντηση. Λιτό στη σχεδίαση αλλά πλούσιο σε υλικό και αρκετά ενημερωμένο. Σίγουρα αποτελεί πηγή αναφοράς για την ιστορία της έβδομης τέχνης.

<http://www.arts.cuhk.edu.hk/Philo.html>

Ένα αξιόλογο Site απο το Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Ερευνών- Τομέας Φιλοσοφίας.

Καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα απο την παγκόσμια φιλοσοφία με παραπομπές στα τμήματα φιλοσοφίας των μεγαλύτερων Πανεπιστημίων.

Περιλαμβάνει και αλφαβητικό ευρετήριο των Φιλοσόφων.

http://www.hp.uab.edu/image_archive/index.html

Εικόνες αρχαιολογικών ευρημάτων απο την παγκόσμια τέχνη, με αναλυτικές ιστορικές περιγραφές που καλύπτουν πλήρως το κάθε εύρημα.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ

ΡΙΖΕΣ στην
Αρχαία Ρωμαϊκή
Θρησκεία

Ο Θεός Αρης

*Γ.Α. Πλάνας, Ιδρυτής και Διευθυντής της
Ν.Α. στην Ελλάδα*

Αν πρέπει να διαλέξουμε κάποιον πολιτισμό ανάμεσα σ' όλους αυτούς που χάραξαν βαθιά και επηρέασαν ως τις μέρες μας την πορεία και την εξέλιξη του Δυτικού κόσμου, αυτός θα ήταν πιθανότατα ο Ρωμαϊκός. Και αυτό, ίσως όχι από την άποψη της καθαρής πρωτοτυπίας στην εισαγωγή νέων ιδεών, αντιλήψεων και τεχνικών, ικανών ν' αλλάξουν τον κόσμο, αλλά σίγουρα από την άποψη της μεγάλης εξάπλωσης και ανάπτυξης που έφθασε σε παγκόσμια κλίμακα, έδωσαν οι Ρωμαίοι στα διάφορα πολιτιστικά στοιχεία τα οποία αντλούσαν από άλλους πολιτισμούς. Χωρίς δισταγμό, θα μπορούσαμε λοιπόν να συγκρίνουμε, παραβολικά, το Ρωμαϊκό πολιτισμό μ' έναν ενισχυτή ή πολλαπλασιαστή, που μεγένθυσε και πρόσθετε μεγαλύτερη ισχύ και εμβέλεια σε όποια ενέργεια ή μήνυμα λάμβανε, διαδίδοντάς τα σ' όλο τον τότε γνωστό κόσμο.

Εται, σε πολύ μεγάλο βαθμό, ο σημερινός δυτικός πολιτισμός είναι το αποτέλεσμα του "φίλτρου" και ενισχυτή της Ρώμης, που επεξεργάστηκε κι εξάπλωσε στον κόσμο την Ελληνική κουλτούρα, τα στοιχεία του Ετρουσκικού πολιτισμού, τις επιδράσεις του Περσικού ασιατικού κόσμου, κ.λπ. Έχει ειπωθεί ότι ο Ρωμαϊκός πολιτισμός δεν πρόσφερε σχεδόν τίποτε πρωτότυπο στην ιστορία της ανθρωπότητας, ενώ αντίθετα η αρχαία Ελλάδα, Αίγυπτος, ακόμη και η Ετρουρία ή οι Κέλτες, έφεραν νέες ιδέες, χρήσιμες για την αλλαγή της πορείας του ανθρώπινου πολιτισμού. Και εκ πρώτης όψεως έτσι φαίνεται να είναι. Όμως, θα πρέπει να αναρωτηθούμε: μήπως η πρωτοτυπία της Ρώμης γκρεμίζεται ακριβώς σ' αυτό που έκανε, δηλ. σε μια συναρμολόγηση παλιότερων στοιχείων, στα οποία έδωσε παγκόσμια πολιτισμική ισχύ, δυναμώνοντάς τα και "διαφημιζοντάς" τα μέσω του αυτοκρατορικού της οράματος; Η απάντηση είναι μάλλον διτική. Και άλλοι τόσο μεγάλης σημασίας, που φτάνει να επισκιασθεί τις πραγματικές πρωτοτυπίες του Ρωμαϊκού κόσμου, όπως στον τομέα του Δικαίου και της ηθικής, της πολιτικής, της κοινωνιολογίας και της τεχνολογίας, τομείς όπου οι ρωμαϊκές λύσεις πήρξαν πολλές φορές πρωτότυπες και ισχύουν ακόμη και σήμερα.

Δεν είναι όμως αυτό το θέμα που απασχολεί το παρόν άρθρο. Γιατί στον τομέα της μυθολογίας και του Εσωτερισμού δύσκολα μπορεί κανείς να μιλήσει για πρωτοτυπίες, εφ' όσον αφορούν αυτό που ονομάζεται "παράδοση", της οποίας η συνέχεια και η συνοχή ξεφεύγει από τους συγκεκριμένους σταθμούς των πολιτισμών για να μας προτρέψει σε μια βαθιά αναζήτηση στην ομίχλη των πρωταρχικών χρόνων.

Η συγκριτική μυθολογία και η μελέτη της ιστορίας των αρχαίων θρησκειών μας οδηγεί στο συμπέρασμα, από τις πρώτες έρευνες των MAX MULLER και FRAZER ως τις πρόσφατες μελέτες του A. ELIADE ή του J. CAMPBELL, περνώντας από τον K. JUNG και την Ε.Ρ. BLAVATSKY, ότι το μυθικό περιεχόμενο των θρησκειών ανήκει σ' ένα κοινό επίπεδο πνευματικής δραστηριότητας του ανθρώπινου γένους, που πηγάζει από μια νοητική περιοχή διαχρονική και ξεπερνά το χωροχρονικό όριο της εμφάνισης και διαδοχής των ανθρώπινων πολιτισμών.

Είναι ώρα λοιπόν ν' αντιμετωπίσουμε την εσωτερική παράδοση στην αρχαία ρωμαϊκή θρησκεία. Όπως εξάλλου και σε οποιαδήποτε άλλη

θρησκεία, θα πρέπει να ξεχωρίσουμε τρεις διαφορετικές περιοχές. Η πρώτη είναι αυτή όπου συναντάμε διαχρονικά μυθικά στοιχεία, αρχέγονης προέλευσης, κοινά σε μια γενική ινδοευρωπαϊκή παράδοση όπου αποκλείονται σχέσεις μεταβίβασης από ένα λαό σε άλλο. Είναι στοιχεία που μάλλον προέρχονται από κάποια κοινή πηγή, ληραμονημένη στο χρόνο και παλιότερη από κάθε μεταγενέστερη πολιτισμική διαφοροποίηση.

Η δεύτερη περιοχή είναι αυτή των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στις διάφορες παραδόσεις και στα στοιχεία των πολιτισμών που βρίσκονται σ' επαφή. Σ' αυτή τη ζώνη βρίσκουμε παραλληλισμούς και ταυτίσεις θεολογικών και μυθολογικών εννοιών που αναμιγνύουν και ενοποιοούν τις θρησκευτικές ιδέες. Ένα παράδειγμα στη ρωμαϊκή εποχή είναι η ταύτιση του ελληνικού Δία με το θεό JUPITER ή DYAVUS PITAR, ταύτιση που παρέμεινε σταθερή στη μετέπειτα εξέλιξη του δυτικού πολιτισμού. Όμως τα αρχικά χαρακτηριστικά του Δία, όπως και του Dyavus Pitav, ήταν μάλλον αρκετά διαφορετικά μεταξύ τους, παρόλο που υποδηλώνουν μια κοινή αρχέγονη προέλευση, ως θεός της λάμψης (στα σανσκριτικά η λέξη Dyavus σημαίνει λαμπερό) πριν τη διαφοροποίηση του ινδοευρωπαϊκού έθνους σε χωριστούς πολιτισμούς, όπως τον ελληνικό, τον περσικό, τον ινδικό ή το λατινορωμαϊκό. Εκεί αποκλείονται αλληλεξαρτήσεις, άρα αυτή η θεολογική έννοια θα ανήκε στην πρώτη περιοχή που αναφέραμε προηγουμένως.

Η τρίτη περιοχή είναι αυτή όπου ενσωματώνονται στη θρησκεία ξένες αντιλήψεις χωρίς να προκύψει ταύτιση ή ενοποίηση, διατηρώντας κάθε στοιχείο την αυτονομία του, μέσα σ' ένα πλαίσιο συντονισμού και αλληλεξάρτησης χωρίς όμως ταύτιση ή ενιαία ανάμιξη. Σε μια τέτοια περιοχή, για παράδειγμα, ανήκουν τα Μιθραϊκά μυστήρια (Περσικής προέλευσης) και η λατρεία της Ίσιδας (Αιγυπτιακής προέλευσης), που εντάχθηκαν, στη ρωμαϊκή θεολογία, στην αυτοκρατορική εποχή κυρίως, αν και η επίδρασή τους ξεκίνησε αιώνες παλιότερα, ακόμα και πριν την κατάκτηση της Ελλάδας και της Αιγύπτου από τη Ρώμη.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΑΪΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Η εμβάθυνση στην εσωτερική καρδιά της γνήσιας Ρωμαϊκής θρησκείας δεν είναι εύκολο έργο. Εκ πρώτης όψεως, η επικρατέστερη αντίληψη είναι αυτή που ταυτίζει και αναμιγνύει τα ελληνικά με τα

ρωμαϊκά θεολογικά στοιχεία, μιλώντας μας για ένα σχεδόν ενιαίο ελληνορωμαϊκό πάνθεο. Είναι η επιφανειακή θεώρηση, αν και όχι εντελώς εσφαλμένη, γιατί ισχύει από την εποχή των αυτοκρατόρων και μετά, η οποία αναφέρεται στη δεύτερη περιοχή του θεολογικού συγκροτήματος για την οποία μιλήσαμε προηγουμένως. Μόνο αν αφαιρέσουμε το πρόσθετο φύλλωμα της τρίτης και δεύτερης περιοχής, με τις διάφορες ταυτίσεις και συγκρίσεις των θεοτήτων, θα μπορούσαμε να διεισδύσουμε στην καθαυτή αρχαϊκή ρωμαϊκή δρασκεία, την προγονική και αρχέγονη, ανέπαφη από τις μεταγενέστερες επιρροές των Ετρούσκικων, Ελληνικών, Αιγυπτιακών και Ανατολικών

Ο Δίας και η Αθηνά

θεολογικών στοιχείων, με τα οποία ταυτίστηκε, αναμιχθηκε ή και συμβίωσε (συμβιβάστηκε) κατά καιρούς.

Σύμφωνα με μια εκδοχή, που ξεκινάει από την Αινειάδα του Βιργίλιου, του ποιητή του πρώτου ρωμαίου Αυτοκράτορα, Οκταβιανού Αυγούστου, η ύπαρξη της Ρώμης συνδέεται με την Τρωϊκή παράδοση. Γιατί, ο Πρίγκιπας Αινείας ήταν αυτός που, μετά την πτώση της Τροίας, αποβιβάστηκε στο Λάτιο και ίδρυσε τη μυθική Αλμπα Λόγκα, απ' όπου αργότερα θα βγει ο Ραμύλος για να ιδρύσει εκεί κοντά

την πρώτη "Ρώμη τετράγωνη", χαράζοντας με το άροτρό του το συμβολικό τετράγωνο αυλάκι των μελλοντικών τειχών της πόλης, το έτος

753 π.Χ., σύμφωνα με την πιο αποδεκτή ημερομηνία της ίδρυσης της Ρώμης. Η εκδοχή αυτή, που συνέδεε τη δημιουργία του ρωμαϊκού

πολιτισμού με τη μακρινότερη μικρασιατική παράδοση του Ιλίου ήταν αμφισβητήσιμη από τους περισσότερους ιστορικούς, παρα το κύρος του Βιργίλιου, και τη θεωρούσαν απλώς μια εικασία. Όμως, πρόσφατες ανασκαφές στο παλιό λιμάνι της Όστια, έριξαν νέο φως στην υπόθεση και απέδειξαν την ορθότητα εκείνης της παραδοσιακής εκδοχής. Πράγματι, βρέθηκε ο τάφος του Αινεία με κτερίσματα και σκεύη τρωϊκής προέλευσης, καθώς κι ένα άγαλμα της, λεγόμενης από το Βιργίλιο, Δελφίνιας Αφροδίτης, την οποία αναφέρει μόνο στην Αινειάδα. Η ύπαρξή της θεωρούσαν μια φαντασία του ποιητή, εφ' όσον ούτε η αρχαιολογική σκαπάνη ούτε η συμβολολογική θεολογική ανάλυση, μαζί με την απουσία αναφορών άλλων αρχαίων συγγραφέων, έδειχναν ότι ήταν εφικτή η ύπαρξή της.

Ανοίγοντας τις εσωτερικές ρίζες, την αρχέγονη μυστηριακή καρδιά της ρωμαϊκής δρασκείας, πριν αρχίσει την εξάπλωσή της η Ρώμη και δεχτεί την επίδραση ξένων θεολογικών στοιχείων, είτε από την Ελλάδα είτε από αλλού, συναντάμε μια αρχική μορφή, τη λεγόμενη Καπιτολίνη, με τον Γιούπιτερ Οπτιμους Μάξιμους, τη Τζούνιο, που αργότερα ταυτίστηκε με την ελληνική Ήρα, και τον Μαρς Κίρινο, που ύστερα ταυτίστηκε με τον Άρη και ήταν θεός προστάτης του ρωμαϊκού έθνους ως μυθικός πατέρας του Ραμύλου. Σε παλιότερες εκδοχές το τρίτο πρόσωπο της πρωταρχικής αυτής τριάδας εκπροσωπεί η θεά Μινέρβα, που αργότερα παραλληλίστηκε με την ελληνική Αθηνά. Μαζί τους υπήρχαν και

Άλλοι σημαντικοί θεοί, καθαρά ρωμαϊκοί: ο Ιανός ή Ντίβανους (ηλιακή θεότητα των Αρχών των πάντων, που παριστάνεται συνήθως ως γενειοφόρος άνδρας με διπλό πρόσωπο συμβολίζοντας την αρχή και το τέλος, το οποίο γίνεται αρχή ενός νέου κύκλου), η Ντία (θεά της Γης), η Ντιάνα που σημαίνει λαμπερή (θεά της Σελήνης), ο Βούλκανους (θεός της φωτιάς, της γόνιμης θερμοκρασίας, του κεραυνού και ακόμα του πολέμου), ο Σατούρνους (πανάρχαιος θεός της αφθονίας και των αγρών, που αργότερα ταυτίστηκε με τον ελληνικό Κρόνο), ο Μερκούριους, που προέρχεται από τη ρίζα Μερξ, που σημαίνει μήνυμα, εμπόρευμα, αυτό που μεταβιβάζεται, θεός του εμπορίου και των πληροφοριών που έμοιαζε με τον Ερμή.

Αυτές οι πανάρχαιες θεότητες με καθαρά ινδοευρωπαϊκά χαρακτηριστικά, θεότητες του φωτός, ηλιακές, λαμπερές, με τεράστια ζατικότητα, εξέφραζαν στο ρόλο τους ως σύμβολα των ζωντανών και νοημών δυνάμεων της Μητέρας Φύσης· μια βαθιά εσωτερική δρασκευτική αντίληψη, η οποία, ακόμα και σε μεταγενέστερες εποχές πέρασε με απλότητα αλλά και με έντονο σεβασμό και ζωντάνια σ' όλο το ρωμαϊκό λαό, μέχρι το πιο απομονωμένο χωριό των μακρινών συνόρων. Ένα απουδαίο χαρακτηριστικό της αρχαίας ρωμαϊκής θρησκείας ήταν ότι μπορούσε να καλύψει τις πνευματικές ανάγκες των ανθρώπων σε οποιοδήποτε κοινωνικό ή διανοητικό επίπεδο κι αν ανήκαν, από τους ανώτερους κυβερνητικούς λειτουργούς, καλλιτέχνες και επιστήμονες, μέσα από τη μυστηριακή όψη μιας μητρικής θρησκείας, ως τους αγράμματους χωρικούς, με τη βαθιά ανθρώπινη και φυσιολατρική όψη της, χωρίς μεγάλες θεολογικές περιπλοκότητες.

Με την πάροδο του χρόνου, και ήδη από τον 6ο αιώνα π.Χ., με την κατάκτηση της Ρώμης από τους Ετρώσκους, οι θεότητες αυτές μεταλλάχθηκαν και προσαρμόστηκαν στις νέες καταστάσεις, χάνοντας σε κάποιο βαθμό την αρχέγονη καθαρότητα της καθαυτής ρωμαϊκής θρησκείας μέχρι που, μετά την κατάκτηση της Ελλάδας από τη Ρώμη το 2ο αιώνα π.Χ., το αρχαίο ρωμαϊκό πάνθεο εξελληνίζεται σχεδόν ολοκληρωτικά για να έχουμε κάτι διαφορετικό, τον ελληνορωμαϊκό συγκριτισμό. Αυτόν προώθησε σαν πελώριος ενισχυτής η ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σ' όλο τον τότε γνωστό κόσμο, και συνεχίζει να επιδρά ως υπόβαθρο μέχρι τις μέρες μας στην κουλτούρα του δυτικού κόσμου.

Η Αθηνά

Η ΜΥΘΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΤΩΝ "ARVALES" ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΗ

Ως Αδέλφια, "Arvales", ήταν γνωστοί, αναφέρει ο λατινός κλασικός συγγραφέας Βάρρων, εκείνοι που έκαναν δημόσιες θυσίες για να παράγουν καρπούς οι αγροί. Αυτοί οι ιερείς μύστες προέρχονταν από ένα αρχαίο ιερατικό Τάγμα, που αποτελούταν από δώδεκα μέλη τα οποία ασχολούνταν με τη λατρεία της "θρεπτικής Γης", και την επικαλούνταν με το όνομα Ντία. Αυτή η θεότητα αργότερα συσχετίστηκε

μετάφραση, οι Ιερείς του Τάγματος *Anvales* θα ήταν οι Αδελφοί του Αρότρου), βοηθώντας τη Γη και την καλλιέργειά της με τελετουργικές μαγικές δυαίες. Το ιερό σύμβολο του τάγματος ήταν ένα στεφάνι από στάχυα με λευκές λουρίδες.

Το γεγονός ότι στις τελετουργίες απαγορευόταν η χρήση του σιδήρου και φέρονταν με λατρευτικό

σχεδόν τρόπο στα χονδροκομμένα πήλινα αγγεία της λατρείας, όπως επίσης και το κείμενο της επίκλησης *ανναί*, που ήταν γραμμένο σε αρχαϊκή γλώσσα, σχεδόν ακατανόητη για τους ίδιους τους Ρωμαίους της αυτοκρατορικής εποχής, μας αποδεικνύουν την πανάρχαια προέλευση του εσωτερικού Τάγματος των *Anvales* ιερέων.

Η μαγική αυτή επίκληση των *Anvales* αποτελούσαν από 6 στίχους, ο καθένας από τους οποίους έπρεπε να επαναληφθεί σε ψαλμωδία 3 φορές εκτός από τον τελευταίο. Σε μεταγενέστερες εποχές η απαγγελία των στίχων γινόταν κάνοντας ένα μαγικό χορό με ρυθμό τρία επί τέσσερα, στις επίσημες δημόσιες τελετές για την γονιμότητα των αγρών, που δυστυχώς δεν έχει διασωθεί, αντίθετα με τους στίχους που παραθέτουμε στη συνέχεια:

*Ω! Λάρες, βοηθήστε μας
Enos Lares iuvate*

*Ούτε πανούκλα ούτε καταστροφ
ώ Μάρμαρ, μην επιτρέψεις να
απλωθεί στο λαό!
Neve lue lue Marmar sins
incurrere in pleores
Χάρτασε, ώ άγριε Μαρς(Άρη)
Satur tu, fere Mars
Γηδα πάνω στο κατώφλι,
στομάτα εκεί
Limen sali sta berbe
Οι Σέμονες, έξι την φορά θα τους
φωνάξουν όλους να
διαβουλεύσουν
Semunis alterneī adnoscarit
cosctos
Ω! Μάρμαρ, βοηθήσε μας!
Enos Marmar iuvato
Θριάμβος, θριάμβος, θριάμβος
Triumphe, triumphe, triumphe
θριάμβος, θριάμβος!!!
triumphe, triumphe!!!*

Τα μέλη του Τάγματος ονομάζονταν Αδέλφια, ονομασία αποκλειστική στη Ρώμη γι' αυτή την αδελφότητα και το λειτούργημά τους ήταν εφ' όρου ζωής. Οι αυτοκράτορες, αργότερα, όπως και μερικά μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας, αποτελούσαν μέρος του ιερατείου των *Anvales*, αφού περνούσαν τις μητρικές δοκιμασίες και πληρούσαν τις απαραίτητες ιερατικές προϋποθέσεις, για τις οποίες ελάχιστα στοιχεία είναι γνωστά. Ξέρουμε όμως ότι η αποδοχή στο Τάγμα ή Κολέγιο γινόταν είτε από ελεύθερη επιλογή του ιερατείου, είτε με ειδική αυτοκρατορική επιστολή - διάταγμα.

Όπως σε όλα τ' άλλα μείζονα ιερατικά ρωμαϊκά κολλέγια, οι Αδελφοί *Anvales*, όταν έκαναν τις ιερές τελετές τους είχαν τη βοήθεια ειδικών λειτουργών. Αυτό το ρόλο έπαιζαν τέσσερα ευγενή αγόρια,

με την θεά Κέρες, αντίστοιχη με την ελληνική Δήμητρα. Αργότερα, σε αυτοκρατορική πλέον εποχή, μπορούσαν ν' ανήκουν στο τάγμα αυτό, εκτός από τα δώδεκα επίσημα μόνιμα μέλη, και σημαίνουσες προσωπικότητες της αυτοκρατορίας.

Σύμφωνα με τον παραδοσιακό θρύλο, στην αρχή αποτελούταν από τους δώδεκα γιους της Ακκα Λαυρένια, της μαιας του Ρωμύλου και του Ρέμου και ο ίδιος ο Ρωμύλος, ιδρυτής της Ρώμης, όταν πέθανε ένα μέλος της αδελφότητας, μνηθήκε σ' αυτήν και κάλυψε την κενή θέση. Η καταγωγή του τάγματος των Αδελφών *Anvales* συσχετίζεται μ' εκείνη την αρχέγονη θρησκεία που αφορούσε στην καλλιέργεια και στα μυστικά των αγρών (η λέξη *ανναί* στα λατινικά σημαίνει καλλιεργημένος αγρός και συνδέεται με την ελληνική λέξη *άροτρο*. Έτσι, σε ελεύθερη

των οποίων οι γονείς έπρεπε να ήταν ζωντανοί. Βοηθούσαν στις τελετουργίες, που γίνονταν επί τρεις μέρες στη Ρώμη προς τιμήν της Μεγάλης Θεάς Ντία, ντυμένοι με μια λευκή χλαμίδα με κρόσια. Θεωρούνταν γιοί, όπως στο έθιμο των παλιών πατριαρχικών οικογενειών και έπαιρναν μέρος στα συμπόσια και μετέφεραν από το τραπέζι στο βωμό τους καρπούς για τις προσφορές και απονδές των ιερέων.

Η λατρεία και η όλη δραστηριότητα του Τάγματος αναζωογονήθηκε από τον Αύγουστο Καίσαρα. Από την αρχαϊκή εποχή ως τότε είχε κάπως παρακμάσει και όχι μόνο το συγκεκριμένο αυτό θρησκεία αλλά και η ρωμαϊκή θρησκεία γενικότερα, αποδυναμωμένη από την εισβολή των ξένων θρησκειών των κατακτημένων λαών, όπως της Ελληνικής κυρίως και της Αιγυπτιακής. Ο Αύγουστος προώθησε πολύ την αναβίωση των αρχαίων, καθαρά ρωμαϊκών θρησκευτικών παραδόσεων και, φυσώντας πάνω στη θράκα των παλιών θεών και τελετών της Ρώμης, κατάφερε να ξανανάψει τη μυστηριακή φωτιά, να δώσει πνευματικό ύψος στον πολιτισμό των ρωμαίων και να φωτίσει, δίνοντας αυτοσεβασμό και αυτοπεποίθηση στο λαό του. Ο ίδιος έγινε Αρχιεροφάντης ή Μάγιστρος της Αδελφότητας των Aenales, καθιερώνοντας τη διαδοχή αυτής της ύψιστης θέσης από τον εκάστοτε Αυτοκράτορα. Έφθασαν όμως αυτός μονάχα μπορούσε σποραδικά να ασχοληθεί με τις ιερές δραστηριότητες του Τάγματος, εξουσιοδοτούσε κάποιο από τα μέλη του, το οποίο ενεργούσε ως "αντιμάγιστρος".

Το Κολλέγιο των Aenales ωστόσο, άρχισε να παρακμάζει σιγά σιγά από τα μέσα του 3ου αι. μ. Χ., για να εξαφανιστεί εντελώς, μαζί με όλες τις άλλες καθαρές ρωμαϊκές λατρείες της αρχαίας θρησκείας στα τέλη του 4ου αιώνα. Οι λατρευτικές τελετές τους διαρκούσαν τρεις ημέρες και τελούνταν μια φορά το χρόνο, το μήνα Μάιο, συμπίπτοντας με τις μέρες 17, 19, 20 ή 27, 29 και 30, σύμφωνα με το έτος που ήταν ζυγό ή μονό έτος, αντίστοιχα, στη Βαρρονική χρονολογία.

Την πρώτη μέρα οι τελετές γίνονταν στην πόλη αρχίζοντας με μια θυσία στο Παλατινό ή στο σπίτι του Αρχιεροφάντη, όπου γινόταν η ιεροποίηση των καρπών της προηγούμενης εποχής του χρόνου και του προηγούμενου έτους και μετά ακολουθούσε συμπόσιο. Τη δεύτερη μέρα γίνονταν τρεις τελετουργίες στο ιερό άλσος της θεάς Ντία, και μία στην πόλη, στο σπίτι του Μάγιστρου. Στο ιερό άλσος

οι ιερείς θυσίαζαν δύο γουραίνες σαν προφυλακτική εξιλέωση οποιασδήποτε παράβασης της ιερότητας του χώρου, έπειτα ακολουθούσε η τελετή της θυσίας μιας λευκής αγελάδας, που έκανε ο αρχιεροφάντης και μετά οι ιερείς μαζεύονταν για το ιερό συμπόσιο.

Η τρίτη τελετή γινόταν το απόγευμα και ήταν η λαμπρότερη και η πιο επίσημη. Γι' αυτή την τελετή έχουμε μια πλούσια και λεπτομερή περιγραφή στις δύο πινακίδες που περιέχουν την αναφορά της τελετής στα έτη 218 και 219 μ.Χ. Θυσίαζαν μια γόνιμη προβατίνα στο ναό της θεάς Ντία. Μετά οι ιερείς Aenales έκαναν προσφορά των προσωπικών τους δώρων στη θεά και τέλος τελούσαν την τελετουργία των πήλινων αγγείων (Ollaе), χύνοντας από την καταφορική πλευρά του λάφου το περιεχόμενό τους. Η τελετή αυτή είχε την καταγωγή της στην πιο μακρινή αρχαιότητα όταν η χρήση των μετάλλων δεν είχε ακόμη εισαχθεί στο Λάτιο και τα σκεύη ήταν πήλινα. Υστερα απ' όλα αυτά οι Αδελφοί Aenales, μόνοι τους και κλεισμένοι μέσα στο ναό της θεάς, τραγουδούσαν και χόρευαν με ρυθμό τρία επί τέσσερα (τριποδάτιο) την επίκληση που παραθέσαμε προηγουμένως. Μετά απομακρύνονταν όλοι οι ξένοι και έκαναν άλλο ένα συμπόσιο στο τετράστιλο. Ακολουθούσαν αγάνες ιπποδρομίας στο αμφιθέατρο που βρισκόταν δίπλα στο ιερό άλσος.

Με τη δύση του ήλιου οι ιερείς

Η Αρτεμη

Αναles επέστρεφαν στην πόλη και έκλειναν την ημέρα με ένα τρίτο συμπόσιο στο σπίτι του Μάγιστρου. Την τρίτη και τελευταία μέρα συγκεντρώνονταν επίσης στο σπίτι του Μάγιστρου σ' ένα συμπόσιο όπου κατανάλωναν το κρέας της θυσίας που προσφέρθηκε στη θεά Ντία την προηγούμενη μέρα.

Εκτός από αυτές τις επίσημες μόνιμες τελετουργίες, οι Αναles, ως ιερατική Αδελφότητα, τελούσαν και άλλες θυσίες και τελετές που αφορούσαν κυρίως τη λατρεία του Αυτοκράτορα και της αυτοκρατορικής οικογένειας, όχι ως πρόσωπα, αλλά ως σύμβολα μιας θεϊκής δύναμης

οι Ρωμαίοι μια πράξη αντίθετη με την παραδοσιακή αυστηρότητα των λατρειών τους.

Τότε, τη δεύτερη μέρα των ετήσιων εορτών και πριν αρχίσουν τις θυσίες προς τιμήν της Μεγάλης Μητέρας Ντία, κλάδευαν τα δέντρα του άλαους και το καθάριζαν όλο. Επειδή για να γίνουν αυτά έπρεπε ν' αγγίζονταν τα ιερά φυτά και να χρησιμοποιήσουν αιδερένια εργαλεία, πράγμα που ήταν αντίθετο με την αρχαία εσωτερική παράδοσή τους, οι ιερείς Αναles

αμφιπρόσωπου θεού των Αρχών Ιανού, υποσχέσεις και τάματα εμπρός στις τρεις κύριες θεότητες του Καπιτολινού και στις Μαρς, τη Νίκη, τη Βέστα, το Νεπούτους, τον Ηρακλή και τη θεά της Δημόσιας Υγείας.

Τα τάματα ανανεώνονταν κάθε χρόνο θέτοντας καινούριες υποσχέσεις και αποδεσμεύοντας τις παλιές του προηγούμενου έτους.

Ο ναός της θεάς Ντία, που ήταν μέσα στο ιερό άλαος, είχε κυκλικό σχήμα, με την κύρια είσοδο προς την Ανατολή. Στο κέντρο του βρισκόταν το άγαλμα της θεάς με σκεπασμένο το κεφάλι. Κοντά στο ναό ήταν το τετράστιλο, μια ορθογώνια πύλη με κολώνες όπου βρισκόταν τα καθίσματα των ιερέων για τα συμπόσια που ακολουθούσαν τις τελετές.

Κάθε χρόνο, από την εποχή του Αυγούστου, συντάσσονταν τα πρωτόκολλα των τελετών, σε επιγραφές, στο στυλοβάτη του ναού και σε άλλα μέρη και αργότερα σε μαρμάρινες πινακίδες από τις οποίες έχουν διασωθεί γύρω στις εκατό, οι οποίες διατηρούνται κυρίως στο Εθνικό Ρωμαϊκό Μουσείο και μερικές στο Μουσείο του Βατικανού.

Χάρη σ' αυτές τις πληροφορίες, που πολύ συνοπτικά εκτέθηκαν σ' αυτό το άρθρο, μπορεί ο σύγχρονος μελετητής της αρχαίας εσωτερικής παράδοσης να έρθει σ' επαφή μ' εκείνες τις αρχέγονες μυστηριακές λατρείες που ανήκουν σ' ένα παρελθόν γεμάτο γοητεία και μαγεία, όπου η θέση του ανθρώπου βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με το περιβάλλον του, την κοινωνία, τη Μητέρα Φύση και τις θείες Δυνάμεις... το γεμάτο ζωή και μεγαλοπρέπεια παρελθόν του Ρωμαϊκού Πολιτισμού.

Ο Ιανός σε Ρωμαϊκά νομίσματα

ενσάρκωμένης ανάμεσα στους ανθρώπους, όπως συνέβαινε στις περισσότερες παραδοσιακές κοινωνίες μυθικού και μηθικού χαρακτήρα.

Έτσι, γιόρταζαν τα γενέθλια, τους θριάμβους, τον ενθρονισμό και τους γάμους των αυτοκρατόρων, με επίσημες θυσίες και πομπές, τόσο στο μεγάλο ναό του Καπιτολινού όσο και στο Παλατινό.

Το τάγμα των Αναles τελούσε επίσης εξιλαστήριες θυσίες στο ιερό άλαος, που ήταν στην κορυφή ενός λόφου, δεξιά της σημερινής οδού Πορτουένσε, κάθε φορά που έπρεπε να κάνουν

εξιλέωναν την ασέβεια αυτή κάνοντας θυσίες ζώων, συνήθως χοίρων, σύμβολο των γενετικών και χθόνιων δυνάμεων της μητέρας Φύσης.

Άλλες εξιλαστήριες θυσίες τελούσαν όταν έπρεπε να γίνουν χαράξεις με σίδηρο πάνω στο μάρμαρο ή όταν έπεφτε ένα δέντρο του ιερού άλαους, είτε από γηρατιά είτε από κεραυνό και η φωτιά της λατρείας τρεφόταν με αυτά τα ιερά ξύλα.

Επίσης το ιερατείο των Αναles με επικεφαλής τον Αυτοκράτορα, συνήθιζε να κάνει στην αρχή τους έτους, τον Ιανουάριο, μήνα του

Η ΠΙΟ ΔΥΣΚΟΛΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

D.S.Guzman, Διεθνής Διευθύντρια της Νέας Ακρόπολης με Σταυρό των Παρισίων στις Τέχνες, στις Επιστήμες και στα Γράμματα.

Αν και φαινομενικά οι πολιτισμένες κοινωνίες έχουν χαραξει κάποιες προδιαγραφές συμπεριφοράς που αποσκοπούν στο να καλύψουν όλα τα ενδεχόμενα, η ύπαρξη είναι πολύ πλούσια σε παραλλαγές και εκλήξεις και υποχρεώνει σε αυτοσυνκράτηση, προβληματισμό, επιλογή.

Η αμφιταλάντευση στην επιλογή μεταξύ του ενός και του άλλου πράγματος εκδηλώνεται στον τύπο ή στην ποιότητα του φαγητού, στο χρώμα ενός ρούχου, στην προσότητα χρημάτων που θα ξοδεύσουμε για εκείνο που μας τρέσει... Θα ποτέει να στραφούμε σ' εκείνη ή την άλλη κατεύθυνση σπουδών.

Θα πρέπει ν' αποφασίζουμε για τον τρόπο κατανόησης του χρόνου μας. Δεν είναι εύκολο να επιλέγει κανείς το ιδεώδες παίρι, όσο ερωτευμένος κι αν νιώθει. Και, επιπλέον, πού να ζήσουμε; Πού να δουλέψουμε, αν καταφέρουμε να βρούμε δουλειά; Πού να πάρει τις επόμενες διακοπές, αν έχουμε διακοπές; Κι έτσι σχηματίζεται ένας ατέλειωτος κατάλογος

Είναι αρκετά συνηθισμένο να συναντάει κανείς ανθρώπους, για τους οποίους η επιλογή ανάμεσα σε δυο πράγματα αποτελεί, όχι απλώς μια δυσκολία, αλλά σωστό βασανιστήριο. Οι εξαιρετικά λίγες ευκαιρίες ελεύθερης επιλογής που προσφέρει η ζωή, ακόμη και στις πιο απλές και καθημερινές περιπτώσεις, είναι η αιτία που υποβαθμίζεται αυτή η ανθρώπινη ικανότητα, η οποία πλέον χρησιμοποιείται ελάχιστα από τους περισσότερους ανθρώπους.

κάνουμε. Δεν είναι μόνο ένα διανοητικό ερώτημα. Η λογική μπορεί να μας οδηγήσει στο να διατυπώσουμε ένα σωρό επιχειρήματα υπέρ ή κατά, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, όμως δεν είναι ο λόγος αυτός που αποφασίζει. Υπάρχει κάτι πιο πέρα, κάτι πιο δυνατό και πιο σίγουρο που μας οδηγεί στη δράση: η **θέληση**. Και μία θέληση που δεν ασκείται είναι σαν ένας ατροφικός μυς. Δεν κινείται σε καμία κατεύθυνση, γιατί απλώς δεν κινείται. Η έλλειψη στέρεων ζωτικών εμπειριών, καλά βιωμένων και αφομοιωμένων, έχει ως αποτέλεσμα να είναι δύσκολη η επιλογή. Πάντα μένει ένα ίχνος ανασφάλειας, αμφιβολίας, μια αίσθηση ότι δεν ακολουθήσαμε το σωστό μονοπάτι.

Οι επιλογές που δεν μας πρέπει

Μια μεγάλη ποσότητα δράσεων στη ζωή είναι ήδη προδιαγεγραμμένη. Αυτή έχει να κάνει με τις επιβεβαιωμένες κοινωνικές αξίες, τις ηθικές νόρμες -αν αυτές λαμβάνονται υπόψη- τη μόδα της εποχής, τις συμβάσεις, το κύρος, την αποδοχή από τους άλλους ή, αντιθέτως, την απόρριψη από την πλευρά των σχηματισμένων ομάδων. Είναι αντί να επιλέγει κανείς, υποχρεώνεται να μαθαίνει τι είναι αυτό που κάνουν και λένε οι άλλοι και να προσπαθεί να προσαρμοστεί στο στίλ που αποδέχεται η

Γιατί είναι τόσο δύσκολο να διαλέξουμε; Είναι διάφοροι οι λόγοι που μπορούμε να επικαλεστούμε, κάποιοι προσωπικής και εσωτερικής φύσης και άλλοι εξωτερικοί, οι οποίοι όμως επίσης επιδρούν στο ψυχολογικό και νοητικό γίγνεσθαι εκείνου που πρέπει να διαλέξει.

Η ικανότητα επιλογής

Είναι το αποτέλεσμα της εμπειρίας, του να ξέρουμε να σκεφτόμαστε και να ξέρουμε τι να

πλευσηφία. Το να ηγείται κανείς κόντρα στο ρεύμα είναι μοιραίο. Μερικές φορές δεν είναι τίποτ' άλλο από τον καρπό μιας ώθησης για εξέγερση χωρίς νόημα. Άλλες φορές είναι μια κραυγή ελευθερίας που πνίγεται στη μοναξιά που προκαλεί η έλλειψη κατανόησης. Είναι σαν να διακρίνεται κανείς και να σηματοδεύεται, όχι όμως ως μία ανθρώπινη αξία ή ως μία ιδιοφυΐα αλλά σαν ένα σπάνιο και ανεπιθύμητο ζώο, σαν ένα στοιχείο παραφανίας. Σχεδόν όλοι οι έφηβοι και οι νέοι περνούν από αυτή τη φάση

εξέγερσης κατά την οποία αρνούνται να δεχτούν τόσες προκατασκευασμένες νόρμες, τη στιγμή που ξεχειλίζουν από ζωντάνια. Θέλουν να δοκιμάσουν τις δικές τους δυνάμεις. Όμως δεν είναι σε θέση να επιλέξουν με καθολική βεβαιότητα, γιατί η πείρα τους είναι λίγη και, παρά την προωθητική τους δύναμη, δεν μπορούν να ρυθμίσουν τις επιλογές τους σ' όλη τους τη διάσταση. Μπορούν να σκεφτούν όπως στο σκάκι, μία, δύο, τρεις ή πέντε κινήσεις, όμως η ανάλυσή τους δεν πάει πιο μακριά και δεν φτάνει στις συνέπειες των αποφάσεών τους.

Η δημοσιότητα

Είναι μια άλλη μορφή πίεσης, λίγο - πολύ δυνατή, ανάλογα με τις περιπτώσεις, όμως πάντα βαραίνει. Δεν προέρχεται αναγκαστικά από τα μέσα ενημέρωσης, όπως αυτά λειτουργούν με βάση υποδείξεις ή απαιτήσεις που μας άγουν και μας φέρουν από δω κι από κει. Υπάρχει κι άλλη δημοσιότητα ή μάλλον κι άλλη προπαγάνδα, πιο λεπτή, που διαχέεται υπό μορφή γνωμών: άλλες από αυτές ανυψώνουν και άλλες υποβιβάζουν το κύρος μιας επιλογής σαν να επρόκειτο για ένα χρηματιστήριο αξιών. Χωρίς να το αντιλαμβανόμαστε, αρχίζουμε να χαρακτηρίζουμε ένα πράγμα ως καλό, κακό, πρακτικό, κομψό, απεχθές, ενδιαφέρον, τρομερό ή επιθυμητό, ακολουθώντας αυτό που μας έχουν υπαγορεύσει, ενώ η συνείδηση κοιμάται και οι ιδέες διεισδύουν αθόρυβα χωρίς τη δική μας παρέμβαση.

Τι σημαίνει να επιλέγουμε;

Είναι μία λειτουργία της διάνοιας και όχι της λογικής. Θα προσπαθήσουμε να γίνουμε πιο σαφείς.

Η λογική είναι ένα όργανο που διαθέτει ο νους μας και το χρησιμοποιεί σύμφωνα με τον τρόπο που έχει διδαχτεί να το κάνει, δηλαδή λίγο και αρκετά άσχημα. Ετσι δεν είμαστε πάντα εμείς οι ίδιοι, αυτοί που συλλογίζομαστε, αλλά το σύνολο των επιβολών και των συμβάσεων που αναφέραμε πιο πριν. Η διάνοια είναι διάκριση. Είναι καλή γνώση των διάφορων επιλογών και ικανότητα επιλογής της περισσότερο αποδεκτής σύμφωνα με την ίδια εμπειρία και το ίδιο

Το να πηγαίνει κανείς κόντρα στο ρεύμα είναι μοιραίο. Μερικές φορές δεν είναι τίποτ' άλλο από τον καρπό μιας ώθησης για εξέγερση χωρίς νόημα. Άλλες φορές είναι μια κραυγή ελευθερίας που πνίγεται στη μοναξιά που προκαλεί η έλλειψη κατανόησης.

κριτήρια. Είναι το να έχουμε μια καθαρή συνείδηση της απόφασης, είναι προσωπική ευθύνη μπροστά στην επιτυχία και την αποτυχία. Είναι, ακριβώς γι' αυτό, διάνοια.

Κατά την αντίληψή μας, όπως λέγαμε στην αρχή, είναι πολύ λίγες οι ευκαιρίες για ν' αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί αυτή η διάκριση που γνώριζε να διαλέγει

και να μαθαίνει σε κάθε επιλογή. Καταρχήν, χρειάζεται να διακρίνουμε αληθινά όλες τις επιλογές που προσφέρει η ζωή, με κάθε ένοια. Κι αυτό είναι σχεδόν αδύνατον, αν λάβουμε υπόψη τα εκπαιδευτικά συστήματα που μας κυβερνούν. Είναι γνωστές μερικές επιλογές, αυτές που προηγουμένως έγιναν αποδεκτές από εκείνους που τις καθορίζουν, ενώ στις άλλες έχει ασκηθεί βέτο εκ των προτέρων. Ετσι δεν μπορεί κανείς να επιλέξει. Μπορεί να έχει πρόσβαση ή όχι κι αυτό είναι μια χλιαρή μορφή δράσης καθώς η δεύτερη δυνατότητα είναι μόνο η αποχή.

Επιπλέον χρειάζεται να ενεργοποιήσουμε το αίσθημα της προσωπικής ευθύνης, του να μπορούμε να λέμε θετικά: είμαι εγώ αυτός που αποφασίζει για ένα πορτοκάλι ή ένα μήλο, για το αν θα σπουδάσω χημεία ή φιλολογία, για το αν θα ζήσω ή θ' αφενθώ στο ρεύμα της ζωής.

Είμαι εγώ αυτός που θα υποστώ τις συνέπειες της απόφασής μου. Για κάθε επιτυχία ή αποτυχία υπάρχει μια νέα εμπειρία, πάντοτε θετική, που μου επιτρέπει να αυξήσω τις επιτυχίες και να μειώσω τα λάθη. Δεν εξυμνείται σε τίποτα να ρίχνουμε το φταίξιμο στους άλλους, στις περιστάσεις, στη μοίρα ή

στον ίδιο το Θεό, όταν τολμούμε ν' ασκήσουμε τη θέλησή μας και να επανερχόμαστε με σθεναρότητα στον ορθό δρόμο, όταν έχουμε κάνει λάθος. Τα σφάλματα μπορούν να διορθωθούν στις περισσότερες περιπτώσεις.

Η ανικανότητα του νου και η θέληση είναι συνήθως μη αντιστρέψιμες.

Τι κάνουμε, όταν δεν υπάρχει τίποτα για να διαλέξουμε;

Αυτή είναι η πιο δύσκολη επιλογή, την οποία δυστυχώς αντιμετωπίζουμε τα τελευταία χρόνια. Σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, ο καθένας στη θέση του, κάθε λαός στη χώρα του, βλέπει τον εαυτό του δέσμιος μιας διπλής αδυναμίας να επιλέξει: η μία οφείλεται στην έλλειψη διάκρισης και η άλλη στην έλλειψη επιλογών που ν' αξίζουν.

Σήμερα δεν έχουμε ν' αποφασίσουμε μεταξύ του καλύτερου και του χειρότερου, ούτε καν μεταξύ του κακού και του μικρότερου κακού, αλλά υποχρεωνόμαστε να διαλέξουμε αυτό που υπάρχει, παρόλο που δεν είναι κοντά στις ανάγκες, στους οραματισμούς ή στις ιδέες μας.

Είναι θλιβερή αλλά αληθινή η περίπτωση εκείνων που δεν μπορούν να διαλέξουν τι θα φάνε ή πώς θα ντυθούν.

Μπορούν μόνο να έχουν αυτό που υπάρχει, καλό ή κακό και γενικώς λίγο, ιδίο για όλους στην καλύτερη περίπτωση, γιατί άλλες φορές δεν υπάρχει τίποτα απολύτως.

Τι να σπουδάσει κανείς, όταν μπορεί μόνο να βρει πρόσβαση στις θέσεις που μένουν ελεύθερες σε κάποιες πανεπιστημιακές σχολές;

Τι να κάνει, όταν κάθε σχολή έχει τις προκαθορισμένες

ιδεολογικές κατευθύνσεις της;

Τι γίνεται όταν δεν υπάρχουν χρήματα γι' αυτές τις λιγοστές δυνατότητες; Ποια ταινία μπορεί κανείς να δει στον κινηματογράφο ή ποιο πρόγραμμα στην τηλεόραση, όταν όλα παρουσιάζουν φριχτές και νοσηρές καταστάσεις ή χυδαία και άνοστα θεάματα που συνιστούν προσβολή για το κοινό; Υπάρχουν βεβαίως εξαιρέσεις, όμως είναι τόσο λίγες.

Τι να διαβάσει κανείς, όταν δεν υπάρχουν τίτλοι για να διαλέξει; Με ποιον να συζητήσει όταν η συνήθης πρακτική είναι το χάσιμο χρόνου σε κακόβουλα σχόλια, κριτικές και αρνήσεις; Ποιον να ψηφίσει κανείς στις εκλογές, όταν και οι μεν και οι δε ασχολούνται με το να διαβάλλουν τους αντιπάλους και να φέρουν στο φως τα πιο ανατριχιαστικά σκάνδαλα που τους διασύρουν ως πολιτικούς και ως ανθρώπους;

Σε ποιο θεό να πιστέψει κανείς, όταν όλες οι θρησκείες υπόσχονται έναν ουρανό που δεν έρχεται ποτέ, σε αντάλλαγμα τάχα για κάποια βάσανα που δεν μπορούμε ν' αντέξουμε; Πώς να πιστέψουμε και σε ποιον θεό, όταν κάθε θρησκεία παρουσιάζεται ως η μόνη κάτοχος της αλήθειας και καταδικάζει τους άλλους να ζουν στη φρίκη και στην αμαρτία; Μηροστά σ' αυτή την πάλη για εξουσία, πού υπάρχει χώρος για το έρημο το πνεύμα του ανθρώπου;

Τι ν' ακολουθήσουμε, όταν όλοι μας υποφέρουμε αυτή την κατάσταση, παρόλο που δεν υπάρχει πάντα μια ξεκάθαρη συνειδητοποίηση αυτής της πληγής;

Η ξηρασία δεν ελαττώνει μόνο την παροχή των ποταμών ή μας αφήνει χωρίς νερό στα σπίτια μας. Επιδρά επίσης και σε άλλες όψεις της ζωής μετατρέποντάς την σε μια έρημο, όπου παίρνει κανείς αυτό που υπάρχει ή πεθαίνει από τη δίψα.

Τι κάνουμε τότε; Όπως πάντα, σ' πρέπει να διαλέξουμε, να μάθουμε να χρησιμοποιούμε τη διάνοια και να διακρίνουμε, να βάζουμε κάθε πράγμα στη θέση του και να επιλέγουμε με καλό κριτήριο.

Ν' αναγνωρίσουμε ότι έχουμε λίγες επιλογές, όχι γιατί δεν υπάρχουν άλλες, αλλά γιατί κατά κάποιον τρόπο η εξουσία έχει ελαττώσει τις ευκαιρίες. Ποιος ασκεί αυτή την εξουσία; Αυτό είναι ένα άλλο ερώτημα με το οποίο δεν θα ασχοληθούμε τώρα.

Αυτό που έχει σημασία για την ώρα, είναι να

Το να επιλέγουμε είναι στοιχείο Διάνοιας και όχι λογικής

ξέρουμε ότι έχουμε λίγες διεξόδους κι ότι ο λαβύρινθος τείνει να μας παγιδεύσει. Αν το ξέρουμε αυτό, τότε μπορούμε ν' αρχίσουμε να σκεφτόμαστε για τον τρόπο διεξόδου, να επιλέγουμε τρόπους διαφυγής, λύσεις. Να μην είναι η στενότητα δυνατοτήτων ένας ακόμη επίδεσμος για τα μάτια μας ούτε μια καινούργια παγίδα για τη διάνοια και τη θέληση. Κάθε ανθρώπινο αν είναι μια δυνατότητα, ένας καινούργιος δρόμος. Και κάθε λαός μεγαλώνει στο βαθμό που οι άνθρωποι του αποκτούν σοφία, είναι σταθεροί στις ιδέες τους και αποφασισμένοι στις δράσεις τους. Η πιο δύσκολη επιλογή είναι, έστω κι αν δεν φαίνεται, ν' αποφασίσει κανείς να δημιουργήσει νέα κανάλια για να μπορέσει ξανά να επιλέξει, να πειραματιστεί, να ζήσει.

Η πιο δύσκολη επιλογή είναι, έστω κι αν δεν φαίνεται, ν' αποφασίσει κανείς να δημιουργήσει νέα κανάλια για να μπορέσει ξανά να επιλέξει, να πειραματιστεί, να ζήσει.

Με σκοπό την ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού για τις προτάσεις και δραστ/τες που κάθε χρόνο επιχειρεί ο Διεθνής Πολιτιστικός Οργανισμός Νέα Ακρόπολη, δημοσιεύουμε μετάφραση της Γενικής Διακήρυξης που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στην Ετήσια Συνεδρίαση για το έτος 2000 που έγινε στο Μπουένος Άιρες της Αργεντινή και δημοσιεύτηκε στο Moniteur του Βελγίου.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

α) Η Γενική Συνέλευση επιθυμεί να δηλώσει δημόσια και επίσημα την αγανάκτηση της για τις κατηγορίες που διατυπώθηκαν σε μερικές χώρες, όπου η Νέα Ακρόπολη πραγματοποιεί δραστ/τες, σύμφωνα με τις οποίες θέλει κανείς να διαβλέπει μια αντιδημοκρατική στάση στους σκοπούς της.

Γι' αυτό διακηρύττει ότι όλες αυτές οι κατηγορίες απέχουν πολύ μακριά από τις καταστατικές αρχές που εμπνέουν το Διεθνή Οργανισμό Νέα Ακρόπολη (Δ.Ο.Ν.Α.), που, όπως το λέει το ίδιο το όνομά του, βασίζει τις ρίζες του στην Κλασική Ελλάδα, λίκνο της Δημοκρατίας, χωρίς να ξεχνάμε επίσης ότι η φιλοσοφία και οι δράσεις που διεκπεραιώνει ο Δ.Ο.Ν.Α. προωθούν την ικανότητα να στοχάζεται και να ενεργεί κανείς από μόνος του και να συμμετέχει στις δημοκρατικές διαδικασίες που προωθούν το σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

β) Μπροστά στα τρομακτικά γεγονότα που έχουν συμβεί πρόσφατα στον κόσμο, όπου αιρετικές ομάδες έχουν διαπράξει αιματηρές ή σατανικές τελετές και ομαδικές αυτοκτονίες, η Γενική Συνέλευση του Δ.Ο.Ν.Α. επιθυμεί να δηλώσει την πιο βαθιά του απέχθεια για το σκοταδισμό και τη βία που διακατέχει κάποιες ομάδες που χαρακτηρίζονται ως αιρετικές. Επίσης διακηρύττει ότι οι δράσεις που πραγματοποιεί ο Δ.Ο.Ν.Α. σε όλο τον κόσμο επιχειρούν, ακριβώς ενάντια σ' αυτά που συμβαίνουν, να προωθήσουν μια πολιτιστική αναγέννηση για τον 21ο αιώνα, αποκαθιστώντας το ρόλο της φιλοσοφίας ως ηθική και πνευματική προστασία ενάντια στο δογματισμό και στην κάθε είδους προκατάληψη, δεισιδαιμονία, σατανισμό, αναζήτηση υπερφυσικών δυνάμεων ή εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο.

γ) Και με την ευκαιρία να δηλώσει για μια ακόμα φορά με κατηγορηματικό τρόπο ότι δεν αποδέχεται καμία αναφορά που συμπεριλαμβάνει το Δ.Ο.Ν.Α. μέσα στους καταλόγους των ονομαζόμενων επικίνδυνων αιρέσεων, εφόσον οι δραστηριότητες που αναπτύσσει η Νέα Ακρόπολη στον κόσμο εδώ και πάνω από 40 χρόνια, εγγυούνται ότι πρόκειται για έναν Πολιτιστικό Οργανισμό που απαιτεί το κύρος που αξίζει καθώς και τον άμεσο αποκλεισμό του ονόματός του από αυτούς τους καταλόγους, που προσβάλλουν τα μέλη του, τα οποία εκφράζουν τη δυσφορία τους σ' αυτήν τη Γενική Συνέλευση.

δ) Η Γενική Συνέλευση του Δ.Ο.Ν.Α. δηλώνει το ενδιαφέρον της για την ανάγκη της συνειδητοποίησης ότι δεν μπορεί κανείς να μιλάει για πρόοδο αν οι πιο πλούσιες περιοχές του πλανήτη δεν προσπαθούν να βοηθούν εκείνες τις άλλες που μαστιζονται από τη φτώχεια και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η πρόκληση βρίσκεται στο να διοχετευτεί η οικονομική ανάπτυξη με τρόπο ώστε να μην βλάπτει το περιβάλλον, με σκοπό να φτάσουμε όλοι σ' έναν τρόπο ζωής που να οδηγήσει προς την σταθερή ανάπτυξη.

Αναφέρει επίσης ότι η συνάντηση Κορυφή της Γης, που έγινε το 1992 υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε. έθεσε σε λειτουργία για τον 21ο αι. ένα σχετικό εγχειρίδιο για την σταθερή ανάπτυξη που ονομάζεται Ατζέντα 21, με σκοπό να κατορθωθεί μια συνέγεια μεταξύ των Κρατών, των Διεθνών Οργανισμών, των εταιρειών, των μην κυβερνητικών οργανισμών και των οργανισμών χωρίς κερδοσκοπικό σκοπό.

Γι' αυτό το λόγο, η Γενική Συνέλευση του Δ.Ο.Ν.Α. , στο Μπουένος Άιρες, αποφασίζει: Να προωθήσει, σε όλες εκείνες τις χώρες όπου πραγματοποιεί δραστη/τες, δράσεις σχετικές με τις προτάσεις της Ατζέντας 21 και να έρθει επίσημα σ'επαφή με το αρμόδιο Γραφείο του ΟΗΕ για αυτές τις δράσεις που στοχεύουν στην προώθηση της σταθερής ανάπτυξης και την καταπολέμηση της φτώχειας, τονίζοντας τον αποφασιστικό ρόλο που παίζει η προώθηση της εκπαίδευσης και της κουλτούρας για να συμβάλει στην καταπολέμηση των αδικιών που γίνονται σε όλο τον κόσμο.

ε) Η Γενική Συνέλευση του Δ.Ο.Ν.Α. έχει αναλύσει με μεγάλο ενδιαφέρον τις δράσεις ανθρωπιστικής βοήθειας που έγιναν από τους διάφορους εκπροσώπους του Δ.Ο.Ν.Α. τον περασμένο έτος 1999 σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη που πλήγηκαν από φυσικές καταστροφές, και ειδικά τα αποτελέσματα αυτής της ανθρωπιστικής βοήθειας σε πληγέντες πληθυσμούς με τους οποίους συνεργάστηκαν για την επιβίωσή τους με τρόπο πρακτικό και αποτελεσματικό, σε συντονισμό με άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις και με τις τοπικές και κρατικές αρχές των πληγέντων χωρών.

Συνοψίζει:

1.- Να συνεχιστούν αυτές οι δράσεις ανθρωπιστικής βοήθειας σ'εκείνα τα σημεία του πλανήτη στα οποία συμβαίνουν φυσικές καταστροφές και χρειάζεται μια γρήγορη και αποτελεσματική επέμβαση, και στα οποία υπάρχουν έδρες του ΔΟΝΑ, με σκοπό να συντονίζει τον πραγματικό προσορισμό της απευταλμένης βοήθειας.

2.- Οι εκπρόσωποι του ΔΟΝΑ στις διάφορες χώρες να έρθουν σ'επαφή με το Γραφείο Συντονισμού των Ανθρωπιστικών Θεμάτων του ΟΗΕ καθώς και με το Τμήμα Δημοσίων Πληροφοριών του με σκοπό να συντονιστούν με άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις ώστε η βοήθεια να είναι ακόμα πιο αποτελεσματική.

Μπουένος Άιρες, Απρίλιος του 2000

Η επίδραση των Ελλήνων λογίων στην Ιταλική Αναγέννηση

Ι. Μούστρον

Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, την εισβολή των βορείων φυλών και την επικράτηση του Χριστιανισμού, η Ευρώπη πέρασε μια μεσαιωνική φάση που κράτησε χίλια περίπου χρόνια, με κύρια χαρακτηριστικά το φεουδαρχισμό, τις θρησκευτικές έριδες, την παντοδυναμία της Παπικής Εκκλησίας, τον πνευματικό σκοταδισμό και την αμάθεια των λαών της Δύσης. Με την Αναγέννηση -το 15ο και 16ο αιώνα- έχουμε μια αναβίωση του αρχαίου ελληνο-ρωμαϊκού ιδεώδους στις τέχνες και τα γράμματα, που προκάλεσε σημαντικότερες αλλαγές σ' όλες τις εκδηλώσεις του πολιτισμού και καθόρισε την πολιτιστική φυσιογνωμία της Ευρώπης μέχρι σήμερα.

Στη διάρκεια αυτών των αιώνων έχουμε τις ανακαλύψεις των μεγάλων θαλασσοπόρων από τον Κολόμβο μέχρι το Μαγγελάνο, την εφεύρεση της τυπογραφίας από το Γουτεμβέργιο, την επιστημονική σκέψη του Κοπέρνικου και του Γαλιλαίου, τη μεταρρύθμιση του Λούθηρου και τη δράση του Ιγνάτιου Λογιόλα, τη γέννηση του Θεοβάντες και του Σαίξπηρ. Επίσης, μεγάλα πολεμικά γεγονότα αλλάζουν τη μορφή της Ευρώπης. Τελειώνει ο Εκατοταετής πόλεμος και μαζί μ' αυτόν η φεουδαρχία. Η Γαλλία εισβάλλει στην Ιταλία και η Κωνσταντινούπολη πέφτει στα χέρια των Τούρκων. Ο πόλεμος των Δύο Ρόδων εξασθενεί την Αγγλία. Αυτό είναι το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε το φαινόμενο που ονομάζουμε **Αναγέννηση**.

Αλλά το μεγάλο έργο της αναβίωσης των ελληνικών γραμμάτων είχε ήδη αρχίσει από τους μεταφραστές του 12ου και 13ου αιώνα και τους Άραβες σχολιαστές. Η μεσαιωνική Ευρώπη ανακάλυπτε ξανά την αρχαία ελληνική φιλοσοφία μέσα από τους Άραβες της Ισπανίας. Αξίζει ν' αναφερθούμε στα δυο αξιότερα τέκνα της Ανδαλουσίας, τον Αβερρόη και το Μαιμόνιδη. Κανένας Βυζαντινός ή Δυτικοευρωπαίος του Μεσαίωνα δεν ασχολήθηκε με τον Αριστοτέλη τόσο συστηματικά, όσο ο Αβερρόης, ο οποίος, αν και δεν ήξερε ελληνικά, βασίστηκε σε αραβικές μεταφράσεις. Ο Μαιμόνιδης επίσης, αυτός ο κορυφαίος Εβραϊός φιλόσοφος και νομομαθής, ασχολήθηκε με τον Αριστοτέλη και προσπάθησε ν' αποδείξει ότι δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ μιας φιλοσοφίας και του Μωσαϊκού Νόμου.

Ήδη τον 9ο αιώνα, στον "Οίκο των Σοφών" της Βαγδάτης, μεταφραστές δούλευαν συστηματικά και επίπονα για ν' αποδώσουν στα Αραβικά τον Αριστοτέλη, τον Πλάτωνα, τον Ευκλείδη, τα ρητά του Ιπποκράτη, τα ιατρικά συγγράμματα του Γαληνού. Έτσι οι Ευρωπαίοι ήρθαν για πρώτη φορά σ' επαφή με τα ελληνικά κλασικά γράμματα - ύστερα από αιώνες - μέσω μεταφράσεων από τα αραβικά στα λατινικά.

Σε άμεση επαφή όμως με την ελληνική φιλοσοφία έρχονται οι Δυτικοί μετά τη σύγκλιση της Συνόδου της Φερράρας-Φλωρεντίας το 1438-39, μεταξύ της Ελληνικής και της Λατινικής εκκλησίας. Στη συνάντηση αυτή πήραν μέρος πολλές διάσημες προσωπικότητες της Ιταλικής Αναγέννησης και πολλοί Έλληνες λόγιοι, όπως ο Πλήθων ο Γεμιστός, ο

Μάρκος Μουσουρός: κορυφαίος φιλόλογος των χρόνων της Αναγέννησης, επιμελήθηκε και επεξεργάστηκε φιλολογικά τις πρώτες εκδόσεις του Αριστοφάνη, του Ευριπίδη, του Πλάτωνα κ.α.

Βησσαρίων, ο Γεώργιος Σχολάριος, ο Εφέσου Μάρκος κ.α.

Ο Πλατωνιστής Πλήθων κατέπληξε τους Ιταλούς ουμανιστές με την ανάπτυξη των Πλατωνικών διαλόγων καθώς και με την περίφημη ερμηνεία του, "Περί ών ο Αριστοτέλης προς Πλάτωνα διαφέρεται". Πρόξενησε τόσο μεγάλη εντύπωση και ενθουσιασμό στον ηγεμόνα της Φλωρεντίας, Κόζιμο των Μεδίκων, ώστε τον έκανε να σκεφτεί και να πραγματοποιήσει την ανασύσταση, στη Φλωρεντία, της Πλατωνικής Ακαδημίας. Επρόκειτο για έναν ελεύθερο κύκλο σπουδών με επικεφαλής το Μαρσίλιο Φιτσίνο, που αφιέρωσε τη ζωή του στη μετάφραση και το σχολιασμό των Πλατωνικών έργων και με βασικό εμπνευστή το γιο

Ο Βησσαρίων, Βυζαντινός Θεολόγος, καρδινάλιος και διάσημος ουμανιστής των χρόνων της Αναγέννησης.

Ο Βυζαντινός λόγιος Μαν. Χρυσολωράς

του Κόζμο, Λαυρέντιο το Μεγαλοπρεπή.*

Έτσι, παρόλο που η Σύνοδος της Φλωρεντίας απέτυχε στο σκοπό της, που ήταν κυρίως πολιτικός και λιγότερο θεολογικός - μια και επεδίωκε τη

βαήθεια εκ μέρους των λαών της Δύσης και της Παπικής εκκλησίας προς το Βυζάντιο εξαιτίας της τουρκικής απειλής - τα γλωσσικά μαθήματα που ανταλλάχθηκαν, ήταν περισσότερο καρποφόρα και συντέλεσαν περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο στην επαναφορά των ελληνικών γραμμάτων και στην επέκταση των πνευματικών οριζώντων της Αναγέννησης. Στο ιστορικό αυτής της αναβίωσης το σημαντικότερο ρόλο έπαιξαν οι Έλληνες εξόριστοι λόγιοι της Βυζαντινής Ανατολής στην Ιταλία, μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453. Τρία ήταν τα μεγάλα μεταναστευτικά κέντρα: η Φλωρεντία, η Ρώμη και η Βενετία.

Το πρώτο και πιο γνωστό είναι η Φλωρεντία των Μεδίκων. Εκεί έγινε η επίσημη έναρξη των ελληνικών σπουδών από το **Μανουήλ Χρυσολωρά** (1350-1415), προσκεκλημένο τη Φλωρεντιανής κυβέρνησης. Ήταν η πρώτη φορά, μετά από 700 χρόνια, που η ελληνική γλώσσα διδασκεται στη Δύση. Και πραγματικά μπορούμε να πούμε ότι η συστηματική μελέτη της ελληνικής γλώσσας και φιλολογίας κατά την Αναγέννηση, άρχισε εκείνη την εποχή. Στο πανεπιστήμιο της Φλωρεντίας, το 1409, ιδρύθηκε για τον ίδιο έδρα ελληνικής φιλολογίας - η πρώτη στην Ευρώπη - και ο Χρυσολωράς διδασκε σε πολλούς μαθητές, ανάμεσα στους οποίους ήταν οι μετέπειτα κορυφαίοι ουμανιστές Λεονάρντο Μπρούνι, Πάλλα Στρότσι, Γκουαρίνο κ.α.

Από το 1390 εργάστηκε ως μόνιμος σχεδόν πρεσβευτής του αυτοκράτορα Μανουήλ Β' Παλαιολόγου στην Ιταλία και προσπάθησε για την Ένωση των Εκκλησιών και για την παροχή στρατιωτικής και οικονομικής ενίσχυσης από τους

Ευρωπαίους ηγεμόνες στο συνεχώς απειλούμενο από τους Τούρκους Βυζάντιο. Γνωστότερα έργα του είναι τα "Ερωτήματα", γραμματική για ξένους σπουδαστές της ελληνικής γλώσσας, που εκδόθηκε στη Βενετία το 1471 (είναι το πρώτο έντυπο ελληνικό βιβλίο) και η μετάφραση στα Λατινικά της "Πολιτείας" του Πλάτωνα. Έτσι ο Μανουήλ Χρυσολωράς κατάφερε να κάνει τη Φλωρεντία, το 1396 ως το 1490, το πρώτο σημαντικό κέντρο ελληνικών σπουδών στη Δ. Ευρώπη

Ένα δεύτερο σημαντικό κέντρο αναπτύχθηκε αργότερα - στα μέσα του 15ου αιώνα - στη Ρώμη. Συμπίπτει με την εγκατάσταση εκεί του **Βησσαρίωνα**, μετά την αποτυχία της Συνόδου της Φλωρεντίας και την εκλογή του σαν καρδινάλιου. Κάτω από την προστασία του Βησσαρίωνα συγκεντρώθηκε στην παπική αυλή ένας ολόκληρος κύκλος Ελλήνων μαζί με το Γεώργιο Τραπεζούντιο και μερικούς Λατίνους λόγιους, που ενδιαφέρονταν για τη συνέχιση των ελληνικών σπουδών και έκαναν σημαντικές μεταφράσεις από τα ελληνικά στα λατινικά.

Ο Βησσαρίων υπήρξε μαθητής της σχολής του Πλήθωνα, στο Μυστρά, ο οποίος του μετέδωσε τη μεγάλη αγάπη για την πλατωνική φιλοσοφία. Συμμετείχε μαζί με το δάσκαλό του στη σύνοδο της Φλωρεντίας και υποστήριξε συμβιβαστικές θέσεις. Τελικά υπέγραψε την απόφαση της Ένωσης των Εκκλησιών. Για τη στάση του αυτή καθώς και για την προσχώρηση του αργότερα στον καθολικισμό, επικρίθηκε έντονα από τους ορθόδοξους και χαρακτηρίστηκε προδότης. Αντίθετα, στη Δύση τιμήθηκε ιδιαίτερα ως ο κυριότερος εισηγητής της καταδικασμένης άλλοτε από την Εκκλησία Πλατωνικής φιλοσοφίας και γενικά ένας από τους κορυφαίους ουμανιστές του καιρού του. Έγραψε πολλά φιλοσοφικά, θεολογικά και άλλα έργα με κυριότερο το φιλοσοφικό "Έλεγχος κατά του Πλάτωνος Βλασφημιών".

Τρίτο κέντρο ελληνικής παιδείας - από την τελευταία δεκαετία του 15ου αιώνα μέχρι το πρώτο μισό του 16ου - έγινε η Βενετία. Την εποχή εκείνη η Βενετία πήρε τα πρωτεία από τη Φλωρεντία κι έγινε το πρώτο κέντρο της Ευρώπης, όχι μόνο για τις ελληνικές σπουδές αλλά και για κάθε πνευματική δραστηριότητα. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτή έπαιξε η μεγάλη ελληνική κοινότητα που υπήρχε στη Βενετία, η οποία ευημερούσε. Υπήρχαν επίσης πολλά ελληνικά τυπογραφεία. Το πιο φημισμένο όμως ήταν το εργαστήριο του Ιταλού Άλδου Μανούτιου, στον οποίο αποδίδονταν τα πρωτεία για την έκδοση των ελληνικών βιβλίων. Η περίφημη "Άλδινη Ακαδημία"

του αποτελούσαν από 36 μέλη. Πάνω από 12 ήταν ελληνικής καταγωγής και οι περισσότεροι Κρήτες.

Απ' όλους τους συνεργάτες του ο Άλδος Μανούτιος εκτιμούσε περισσότερο το **Μάρκο Μουσουόρο** (1470-1515), έναν από τους μεγαλύτερους Ελληνιστές ολόκληρης της Δυτικής Αναγέννησης. Η συμβολή του στην παιδεία ήταν πολύπλευρη και πολύμορφη. Ήταν κύριος συνεργάτης των εκδόσεων Αλδινής, έκδοσε έντεκα ή δώδεκα από τους σπουδαιότερους αρχαίους ελληνες συγγραφείς και ανάμεσά τους, τους τρεις τραγικούς και τα άπαντα του Πλάτωνα. Πρίφιμος θεωρείται ο "Ύμνος στον Πλάτωνα", που ηραολόγισε η Αλδινή EDITIO PRINCEPS των απάντων του Πλάτωνα, τον οποίο αφιέρωσε στον ελληνομαθή Πάπα Λεόντιο το 15ο. Ήταν μια έκκληση στο πνεύμα του Πλάτωνα, με σκοπό να συγκινήσει τον Πάπα και να τον κάνει να ξεκινήσει μια σταυροφορία για να σώσει "τη χαμένη Ελλάδα από την τυραννία των λύκων".

Εκτός όμως από το σημαντικότατο εκδοτικό του έργο, ο Μουσουόρος διέηρεψε και σαν καθηγητής στα πανεπιστήμια της Πάδουα και της Βενετίας. Δίδασκε τους σπουδαιότερους αργότερα ουμανιστές της Δύσης, οι οποίοι, όταν επέστρεψαν στις χώρες τους έσπειραν τους σπόρους του ενδιαφέροντος για τα αρχαία ελληνικά γράμματα. Μεταξύ των μαθητών του ήταν ο Lazzaro Bonamico, ο Rafael Reggio, ο Girolamo Alfrado, που βοήθησε αργότερα στην έναρξη των ελληνικών σπουδών στο Παρίσι, ο John Copon, πιθανότατα ο αληθινός ιδρυτής των ελληνικών σπουδών στη Γερμανία, ο Germain de Brie και ο Jean de Pins από τη Γαλλία, ο Janke Vertessy από την Ουγγαρία, ο Gelenius από την Πράγα και πολλοί άλλοι. Αλλά γνωστότερος απ' όλους ήταν ο Έρασμος, που έτρεφε για το δάσκαλό του μεγάλη εκτίμηση και φιλία, διατηρούσε στενή επαφή μαζί του και δανειζόταν από τη βιβλιοθήκη του σπάνια και άγνωστα τότε χειρόγραφα.

Ένας άλλος επιφανής λόγιος της Αναγέννησης ήταν ο **Δημήτριος Χαλκοκονδύλης** (1423-1511), μαθητής του Πλήθωνα στη σχολή του Μυστρά. Όταν πήγε στη Ρώμη συνδέθηκε με το φιλολογικό κύκλο του Βησσαρίωνα και αργότερα με την Πλατωνική Ακαδημία της Φλωρεντίας. Η σταδιοδρομία του ήταν πολύ σημαντική, όχι μόνο εξαιτίας της πληθώρας των εκδόσεων αρχαίων ελληνικών κειμένων, αλλά και για τη διδασκαλία του στη Φλωρεντία, Πάδουα και Μιλάνο, τρία από τα κυριότερα κέντρα της ουμανιστικής ακτινοβολίας.

Είχε κι αυτός πολλούς μαθητές, διάσημους αργότερα ουμανιστές. Ανάμεσα τους και ο Πάπας Λέων ο 10ος. Από το σηματικότερα έργα του

Ελληνας λόγιος της Αναγέννησης Δημήτριος Χαλκοκονδύλης (1423 - 1511)

θεωρείται η μνημειώδης πρώτη έκδοση του Ομήρου στη Φλωρεντία το 1488. Ο Χαλκοκονδύλης αναμείχθηκε στην περίφημη έριδα μεταξύ των Ελλήνων σχετικά με τα πρωτεία του Πλάτωνα ή του Αριστοτέλη. Πρακτόχός του στην πανεπιστημιακή έδρα της Φλωρεντίας ήταν ο Ιωάννης Αργυρόπουλος, αργότερα επικεφαλής μιας Ακαδημίας λιγότερο γνωστής, αφοσιωμένης στη μελέτη του Αριστοτέλη. Πράγματι στη Φλωρεντία συνυπήρξαν δυο Ακαδημίες, η μια Πλατωνική, υπό το Μ. Φιταίνο και η άλλη Αριστοτελική.

Η άνοδος του Δ. Χαλκοκονδύλη στο φλωρεντιανό STUDIUM συμβόλιζε το θρίαμβο της πλατωνικής ομάδας της Φλωρεντίας. Πράγματι η λαμπρότερη εποχή της Πλατωνικής Ακαδημίας από το 1470 ως το 1492 -όταν ήταν υπό την αιγίδα του Λαυρέντιου του Μεγαλοπρεπούς- μπορεί να θεωρηθεί ότι συμπίπτει ακριβώς με τη περίοδο της θητείας του Χαλκοκονδύλη στην έδρα των Ελληνικών τη Φλωρεντία.

Παρουσιάσαμε μερικούς από τους επιφανέστερους εξόριστους λόγιους του Βυζαντίου που συνέβαλαν περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο στην επέκταση των πνευματικών οριζώντων του αναγεννησιακού ουμανισμού. Η επίδραση τους, περνώντας μέσα από τη φιλοσοφία και τη φιλολογία των νεογεννητιαν κρατών της Δύσης στους επόμενους αιώνες, φτάνει μέχρι τις μέρες μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

*Βυζάντιο και Δύση, Κων/νου Γιαννακόπουλου
Ιστορία του Ευρωπαϊκού πνεύματος, Π.
Κανελλόπουλου
Παγκόσμια Ιστορία του Πολιτισμού, Γουίλ Ντυράν*

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Χάρης Κλημασιδης

Ελευσίνια, Ορφικά, Κρητικά, Καβείρια

ΤΑ ΟΡΦΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ο Ορφέας στάθηκε το έμψυχο πνεύμα της ιερής Ελλάδας, αυτός που αφύπνισε τη θεία ψυχή. Η επάχορδη λύρα του αγκαλιάζει το σύμπαν. Κάθε χορδή της αντιστοιχεί σ' ένα ρυθμό της ανθρώπινης ψυχής, περιέχει το νόμο μιας επιστήμης και μιας τέχνης. Η θεουργική και διονυσιακή ώθηση, που κατόρθωσε να μεταδώσει στην Ελλάδα ο Ορφέας, μεταφέρθηκε μέσα απ' αυτήν σε όλη την Ευρώπη. Εμφανίστηκε στη Θράκη, ήταν βασιλικής καταγωγής και με τη μελωδική φωνή του ασκούσε παράδοση έλξη. Σαφνικά ο νέος αυτός εξαφανίστηκε. Έλεγαν ότι πέθανε, ότι κατέβηκε στον Άδη. Είχε φύγει για την Αίγυπτο όπου μυήθηκε και ξαναγύρισε μετά από πολλά χρόνια μ' ένα όνομα μύησης που πήρε από

τους δασκάλους του. Τώρα ονομαζόταν Ορφέας ή Άρφα που σημαίνει "Εκείνος που γιατρεύει με το φως". Οι ιερείς της Ροδόπης υποδέχτηκαν το μύστη της Αιγύπτου σαν σωτήρα.

Σε λίγο η επίδρασή του θα εισχωρήσει σ' όλα τα μέρη της Ελλάδας. Αυτός καθιέρωσε τη βασιλεία του Δία στη Θράκη και του Απόλλωνα στους Δελφούς, που έβαλε τις βάσεις του Αμφικτιονικού Συνεδρίου, το οποίο υπήρξε η κοινοτική ενότητα της Ελλάδας. Τέλος με τη δημιουργία των **Μυστηρίων** διαμόρφωσε τη θρησκευτική ψυχή της πατρίδας του. Στην κορυφή της μύησης συγχώνευσε τη **θρησκεία του Δία** με τη **θρησκεία του Διονύσου**, σε μια παγκόσμια σκέψη. Οι μύστες ασπάζονταν μέσα από τα διδάγματά του το αγνό φως των υπέρτατων αληθειών. Αυτό το ίδιο φως έφθανε ως το λαό κάπως μετριασμένο, όχι όμως και λιγότερο ευεργετικό, κάτω από το πέπλο της ποίησης και των μαγευτικών γιορτών. Κατ' αυτό τον τρόπο έγινε ο αρχιερέας της Θράκης, μέγας ιερέας του Ολυμπίου Δία, και για τους μύστες αυτός που αποκάλυπτε τον Ουράνιο Διόνυσο.

Ο μύθος της Ευρυδικής έχει μεγάλο ενδιαφέρον, αλλά όχι σαν ιστορία αγάπης. Είναι ένα θεολογικό κομμάτι που οικειοποιήθηκε στην αρχή ο Διόνυσος. Σε μέλη, η πρασιναμένη γη, προβάλλει από κάτω, χρόνο με το χρόνο. Μαζί της έρχεται κι ο Διόνυσος, ενώ εξαιτίας κάποιου αισθητήματος ιπποτισμού οι άντρες είπαν ότι πηγαίνει για τη φέρε. Ο ρόλος του

Διόνυσου περνά στον Ορφέα. Πάντως το πάντρεμα μεταξύ του Διονύσου Ζαγρέα και του Ορφισμού δεν ήταν καθόλου εύκολο. Ο Ορφέας ως ιερέας του Διονύσου αφετερίστηκε την ανάστασή και το θάνατό του απ' όπου ξεπήδησε η όμορφη ιστορία αγάπης. Εύκολα προστέθηκε ένα στοιχείο-ταμπού, κοινό σε πολλές πρωτόγονες ιστορίες. Χθόνιες τελετές συχνά επικαλούνταν εμπριέχοντας την ιδέα "να μην στραφεί κάποιος πίσω" (αμεταστραπί). Στα Ορφικά Μυστήρια υπήρχαν διάφορες τελετουργίες εξαγνισμού, οι διάφορες αποχές όπως η απαγόρευση της κρεοφαγίας. Ο Ορφισμός επηρέασε και τον Πυθαγόρα που έγινε ζηλωτής του τρόπου έκφρασης του Ορφέα. Στα χρόνια δε του Πεισίστρατου ήταν πολύ δύσκολο να ξεχωρίσουν τα γνήσια Ορφικά από τα Πυθαγόρεια. Όσοι μιούνταν στα **Ορφικά**

στην πρώτη ομάδα μιούνταν άντρες και γυναίκες και υποβάλλονταν σε πενταετή σιγή. Στη δεύτερη μιούνταν μόνο εξαγνισμένοι στο σώμα και στο νοῦ και καθαροί από ανομήματα. Στην τρίτη μιούνταν μόνο φωτισμένοι και εμπνευσμένοι νέοι και αγνές κοπέλες με ψυχικό κάλλος).

Οι Ορφικοί Ύμνοι, μύθοι και εξορκισμοί αν και γραμμένοι σε διαφορετικές εποχές από διαφορετικούς συγγραφείς, (μολονότι το όνομα του Ορφέα αρκετές φορές δεν αναφέρεται πουθενά) εκφράζουν θέματα που εντάσσονται στα πλαίσια του Ορφισμού, μιας

ονομασίας που έφτασε να είναι θρησκευτική τάση αν και μερικοί μελετητές τον θεωρούν ως θρησκεία που είχε εισαχθεί από άλλες χώρες, ενώ άλλοι ως αίρεση και άλλοι ως ρεύμα ελληνικής προέλευσης με ξένες επιδράσεις (όπως η αντίληψη της Ορφικής Κοσμογονίας με το Κοσμικό Αυγό και η αθανασία της Ψυχής με την αντίληψη του Ορφικού Τροχού ή του Κύκλου του ακατάπαυστου εξαγνισμού).

Μυστήρια τηρούσαν με θρησκευτική ευλάβεια μυστικές διατάξεις, οι οποίες είχαν μεγάλης ομοιότητα με τις **Πυθαγορικές αρχές** (Αποτελούνταν από 9 βαθμούς και διαιρούνταν σε 3 κατηγορίες.

Σ' αυτή που αφορούσε τη διαμόρφωση του ανθρώπου κι έδειχνε την προέλευσή του, σ' αυτή που διδασκε τις δυνάμεις της φύσης, τις ποικιλίες των οργάνων των διαφόρων μορφών και στη μεγάλη και ιερή κατηγορία που δεν έπρεπε να αναφέρουν ούτε λέξη για την ύπαρξή της.

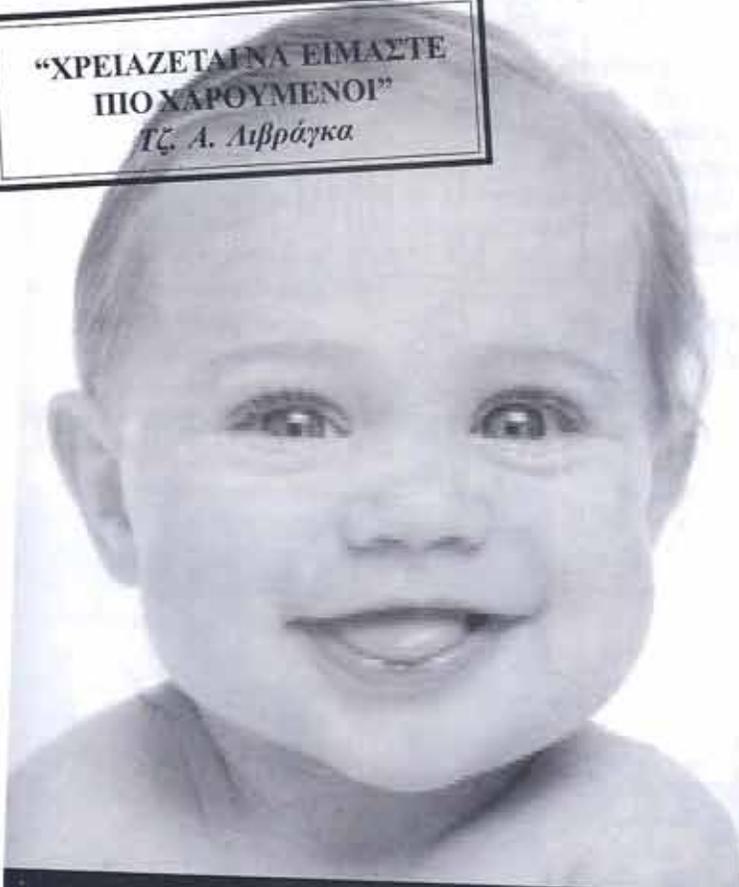
Συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος

ΧΑΜΟΓΕΛΑ!

Π. Λουμπάκη

**“ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ
ΠΙΟ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΙ”**

Γζ. Α. Λιβράγκα

“ΔΕΝ ΘΑ ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΑ ΠΟΤΕ ΤΟ ΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΟΥ ΜΕ ΤΑ ΠΛΟΥΤΗ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.” έγραψε ο ποιητής Χαλίλ Γκιμπράν

Θυμηθείτε ότι η πραγματική ευτυχία στον άνθρωπο ξεκινά από μέσα, ξεκινάει από την “καρδιά” και όχι από κάτι το εξωτερικό. Βέβαια σήμερα ο πολιτισμός μας τονίζει ακριβώς το αντίθετο. Για να είναι χαρούμενος κι ευτυχισμένος κάποιος πρέπει να έχει ένα πολύ καλό και ακριβό αυτοκίνητο, ένα πολύ ακριβό και

ασφαλές σπίτι, μια όμορφη γυναίκα ή έναν πλούσιο σύζυγο.

Όμως εμείς που τρέχουμε για να κατακτήσουμε όλα αυτά που μας προβάλλουν δεν βρίσκουμε χρόνο ούτε καν για να χαμογελάσουμε. ...και μετά αρχίζουμε ν' αναρωτιόμαστε τι είναι αυτό που μας συμβαίνει και γιατί δεν είμαστε ευτυχισμένοι.

Γιατί άραγε;

Επειδή η ευτυχία μας στηρίζεται σε κάτι εξωτερικό. Δεν πηγάζει από μέσα μας. Σήμερα ο άνθρωπος έχει σταματήσει ν' αναζητά την ευτυχία μέσα του. Εκείνη την Πραγματική Ευτυχία. Θα λέγαμε ότι έχουμε χάσει την επαφή με τον Εαυτό μας. Κάποτε οι άνθρωποι αναζητούσαν το

“γνώθι σ’ αυτόν” σήμερα αναζητούν τα πλούτη.

Υπάρχει ένας μύθος- μια παραβολή στον Πλάτωνα που μιλάει για το Μάτι της Ψυχής, που ανάλογα με την κατεύθυνση που έχει, βλέπει διαφορετικά πανοράματα και μεταβιβάζει σκοτεινές και γκριζές οπτασίες, ή πραγματικά φωτεινές. Όλοι έχουμε μέσα μας αυτόν τον καθρέπτη. Σ’ αυτόν αντανακλάται εκείνο προς το οποίο στρέφεται. Αν τον αφήσουμε λοιπόν χαλαρό, πεσμένο προς τη γη, προς το υλικό μέρος του Κόσμου, θα καθρεπτίζει μόνο σκιές, κινδύνους, δυσκολίες.

Αν με λίγη προσπάθεια καταφέρουμε να υψώσουμε αυτόν τον καθρέπτη, έστω μέχρι τη γραμμή του ορίζοντα, τότε το πεδίο δράσης του θα μεγαλώσει αισθητά και, χωρίς ν’ αποκολληθεί από τα σκοτάδια, θ’ αγκαλιάσει επίσης και φωτεινούς ορίζοντες και πολλά ενδιαφέροντα πράγματα και όντα, άξια να ληφθούν υπόψη. Ακόμα η ψυχή θα διευρύνει τη δυνατότητα αντίληψης και επομένως διάκρισης, απόφασης και δράσης της. Αν με σταθερή βούληση

ανασηκώσουμε ακόμα περισσότερο τον καθρέπτη, τα δύσκολα πράγματα του κόσμου θα φαίνονται θαλά κι ένας Ουρανός Φωτός θα φέρει ομορφιά και χαρά στην καρδιά μας. Θα έχουμε φυσική προδιάθεση στην επιτυχία και τη χαρά. Διατηρώντας αυτή την αντανάκλαση του Ουρανού στην Ψυχή μας, όλα αυτά μας είναι πιο εύκολα και η πορεία πιο ευχάριστη, καρποφόρα και χαρούμενη.

Πέρα από το Μύθο, για τους περισσότερους ανθρώπους **ένα χαμόγελο είναι όμορφο** ενώ ένα σκυθρωπό ύφος άσχημο. Γιατί; Επειδή η ευτυχία είναι μια αντανάκλαση της επαφής με τον εσώτερο εαυτό, πηγή κάθε ευτυχίας. Η δυστυχία είναι ένδειξη ότι έχουμε χαθεί στην άγνοια του εγαισισμού.

Θυμηθείτε:

- όταν χαμογελάτε είστε όμορφοι
- προσφέρετε την ομορφιά στον κόσμο
- έρχεστε σ’ επαφή με τους ανθρώπους, έχετε πραγματική επικοινωνία
- επιτρέπετε στην εσωτερική ομορφιά σας να ρέει σ’ όλο το χώρο γύρω σας
- είστε παράδειγμα προς μίμηση

“Καμία τεχνητή ουσία δεν θα μπορούσε να υποκαταστήσει τη δύναμη της φυσικής ομορφιάς, που ρέει από το κέντρο της ύπαρξης μας όταν είμαστε ευτυχείς και χαμογελαστοί.” Ρ.Νατζεμ

Γι αυτό ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΕ

ΝΑ ΧΑΜΟΓΕΛΑΣ, ακόμα και μόνος σου, μπροστά στον καθρέπτη. Κι αν αρχίζεις να κάνεις μορφασμούς...τότε να χαιρέσαι, όπως όταν ήσουν παιδί. ...Ας βάλουμε λίγη χαρά σ’ όλα όσα κάνουμε. Ας έχουμε ένα υγιές αίσθημα του χιούμορ. Και να μη ξεχνάμε ότι **το χαμόγελο είναι μεταδοτικό !**

Ας ομορφαινει ένα χαμόγελο τα χείλη μας μπροστά στις δυσκολίες.

Όλα εξαρτώνται από εμάς τους ίδιους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φράσεις από :
G. A. LIVRAGA Ιδρυτή της Νέας Ακρόπολης
ΧΑΛΙΑ ΓΚΙΜΠΡΑΝ "Δάκρυα και Γέλιο" Ρ. Νατζέμ

Ο ΜΑΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΙΣΣΩΝ

Μ. Κοντογιάννη

Η τέχνη της μελισσοκομίας είναι ήδη γνωστή από τα προϊστορικά χρόνια. Οι πρώτες ζωγραφικές παραστάσεις με τη μέλισσα βρίσκονται σε ζωγραφίες σε βράχους στην περιοχή *la Arapas* στη Βαλέντσια της Νότιας Ισπανίας και χρονολογούνται γύρω στο τέλος της εποχής των πάγων (30.000-9.000 π.Χ.). Πιο συστηματική μορφή είχε η μελισσοκομία μετά το 2500 π.Χ. κατά τη διάρκεια του Αιγυπτιακού πολιτισμού και των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στον Ελλαδικό χώρο (Κυκλαδικός, Μινωικός, Μυκηναϊκός πολιτισμός...). Στις ανασκαφές στη Φαιστό βρέθηκαν πήλινες κυψέλες της Μινωικής εποχής (3400 π.Χ.) καθώς κι ένα εξαιρετικά όμορφο χρυσό κόσμημα που παρίστανε το σύμπλεγμα 2 μελισσών. Όλα αυτά δείχνουν ότι υπήρχε συστηματοποιημένη μελισσοκομία από εκείνη τουλάχιστον την εποχή. Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους η μελισσοκομία διαδόθηκε από την Αίγυπτο στην Κρήτη και από εκεί στην Ελλάδα.

Τα αγγράματα του Αριστοτέλη υπήρξαν σπουδαίος σταθμός για τη μελισσοκομία σαν επιστήμη στην αρχαία Ελλάδα και σ' όλο τον τότε πολιτισμένο κόσμο. Αποτέλεσαν τη βασική πηγή γνώσης για όλους τους πρώτεργάτες της έρευνας (Ελληνες, Ρωμαίους, Άραβες) μετά την οφύνηση από το μακρύ σκοτάδι του Μεσαίωνα. Οι παρατηρήσεις κι οι συστηματικές μελέτες του Αριστοτέλη επέζησαν μέχρι τον 18ο αιώνα, δηλαδή 1400 χρόνια!

Οι πρόγονοι μας πίστευαν ότι το μέλι και το σπόγγι ήρθαν στη γη από τον πλανήτη Αφροδίτη. Έτσι για μέν τη θεά των σπηριών, τη Δήμητρα, υπήρχαν τα Ελευσίνια μυστήρια, για δε τη θεά της γλυκύτητας και της χάρις, την Αφροδίτη Μελαινίδα, θεσπίστηκαν ανάλογα μυστήρια. Σ' αυτά συναντάμε τους Μελιαστές ιερείς του Διόνυσου, μνημένους στα μυστήρια και τα ιερά όργανα που τελούσαν προς τιμή της θεάς, στη Μαντινεία της Αρκαδίας, στην κρήνη των Μελιαστών. Άλλος μύθος αναφέρει ότι τη μελισσοκομία διδάξε μαζί με τις άλλες αγροτικές τέχνες στους ανθρώπους, ο

Αριστάιος, γιός του Απόλλωνα και της νύμφης Κυρήνης, που ανατράφηκε με αμβροσία και νέκταρ, κι έγινε έτσι αθάνατος.

Στα έπη του Ομήρου ακόμα βρίσκουμε το μέλι σαν μία από τις κυριότερες τροφές. Στην Οδύσσεια αναφέρεται το "μελικρατόν", κράμα από μέλι και γάλα που έπιναν σαν εκλεκτό ποτό. Επίσης αναφέρεται ότι οι ορφανές κόρες του Πίνδαρου τρέφονταν από τη θεά Αφροδίτη με τυρί, μέλι και κρασί, ενώ με την ίδια τροφή η μάγισσα Κίρκη σαγήνευσε τους συντρόφους του Οδυσσέα.

Στην Αίγυπτο η μέλισσα ήταν σύμβολο της αναγέννησης, της εργατικότητας και της αρμονικής αν

ζωής. Την χρησιμοποιούσαν σαν έμβλημα του Φαραώ της Κάτω Αιγύπτου καθώς πίστευαν ότι οι εργατικές μέλισσες έβγαν απ' τα δάκρυα του Ρα που έπεσαν στο έδαφος. Στη **Σκανδιναβία** οι Μελιές ήταν νύμφες του ιερού κοσμικού δέντρου του Υγκντρασίλ που ήταν αφιερωμένο στο Δία (Jupiter). Στο **Μιθραϊσμό** προσέφεραν μέλι στο Μίθρα υποδηλώνοντας έτσι τις μέλισσες σαν τα άστρα του ουρανού.

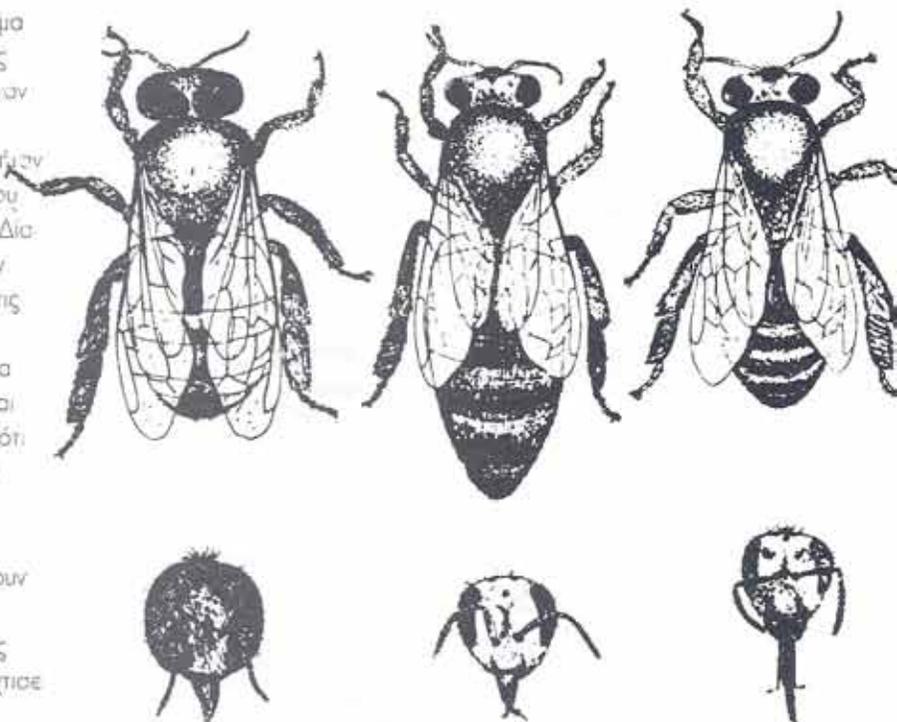
Για τους **Μωαμεθανούς** η μέλισσα είναι σύμβολο του πιστού, της σοφίας και της νοημοσύνης καθώς παρατήρησαν ότι οι μέλισσες "ευεργετούν" τα άνθη των καρπών, εκτελούν χρήσιμα πράγματα, εργάζονται τη μέρα, δεν τρώνε τροφή μαζεμένη από άλλους, δεν τους αρέσουν οι βρωμιές κι οι άσχημες μυρωδιές και υπακούουν στον κυβερνήτη τους. Τέλος λέγεται ότι ο **Μέγας Κωνσταντίνος** έχτισε την Αγία Σοφία σύμφωνα μ' ένα κέραιο

οροίωμα ναού που είδε μέσα σε μία κυψέλη. Αυτό έγινε όταν παρακολούθησε μία μέλισσα που του είχε κλέψει το αντίδωρο μία μέρα που πήγε να μεταλάβει. Ανακάλυψε το αντίδωρο πάνω στην αγία τράπεζα ενός μικροσκοπικού ναού που είχε φτιάξει η μέλισσα.

Σίγουρα όμως οι αρχαίοι μύθοι κράτησαν καλά κρυμμένα τα μυστικά τους από μός, καθώς ακόμη και σήμερα οι επιστήμονες αγνοούν πολλά για τη ζωή της μέλισσας και αδυνατούν να δώσουν λογική εξήγηση σε πολλές απ' τις πράξεις της.

Για παράδειγμα, στην προσπάθειά τους να φτιάξουν κηρήθρες, δεν κατάφεραν να κατασκευάσουν τα κελιά σε τέλεια εξάγωνα όπως τα φτιάχνει η μέλισσα. Το μόνο που κατάφεραν ήταν να φτιάξουν την κέραιο βάση που πάνω σ' αυτή χτίζουν οι μέλισσες τα κελιά. Κανείς δεν κατάφερε να ανακαλύψει με ποιο τρόπο επικοινωνούν οι μέλισσες όταν ανακαλύπτουν ένα νέο μέρος όπου υπάρχει τροφή, όταν υπάρχει κίνδυνος ή όταν αλλάζει ο καιρός. Με ποια κριτήρια πολλές διαφορετικές βασίλισσες, με πολλά χρόνια διαφορά η μία απ' την άλλη, επιλέγουν πάντα τον ίδιο τόπο κατοικίας μέσα στο κοιλίωμα ενός δέντρου ή ενός βράχου; Πώς η βασίλισσα μπορεί και ελέγχει τι αυγά θα γεννήσει (αυγά μέλισσας ή κηφήνα) ώστε να το γεννήσει στο κατάλληλο κελί;

Ας μπορούμε όμως κι εμείς σ' αυτό το θαυμαστό μικρόκοσμο για να μάθουμε μερικά μυστικά του...

Μία κοινωνία μελισσών (μελισσι) αποτελείται από 50 χιλιάδες περίπου μέλισσες, μια βασίλισσα και από ένα μικρό αριθμό κηφήνων. Το "σπίτι" του μελισσιού, η κυψέλη είναι ένα τετράγωνο ξύλινο κουτί που ανοίγει απ' το πάνω μέρος κι έχει στη βάση του μια είσοδο απ' όπου μπαίνουν οι μέλισσες.

Μέσα στην κυψέλη κρέμονται 10 κινητά ορθογώνια πλαίσια και μέσα σ' αυτά οι μέλισσες κατασκευάζουν με κέρι (που εκκρίνουν απ' τους κηρογόνους αδένες που βρίσκονται στην κοιλιά τους) τις κηρήθρες. Κάθε κηρήθρα αποτελείται από πολλές, μικρές, τέλεια εξάγωνες "θήκες" που ονομάζονται κελιά. Σ' αυτά αποθηκεύουν οι μέλισσες το μέλι, τη γύρη ενώ εκκολάπτονται και τα αυγά που γεννάει η βασίλισσα. Είναι όλα τόσο ομοιόμορφα κατασκευασμένα που νομίζεις ότι έχουν βγει από καλούπι.

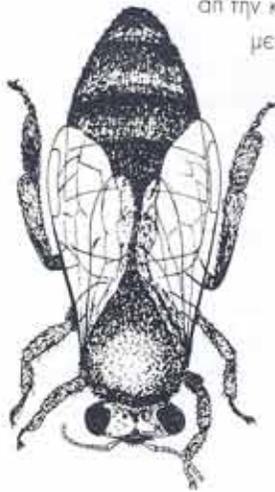
Μέσα στην κυψέλη μπαίνουν πολλές φορές διάφορα μικρά ζώα ή έντομα. Μπορεί για παράδειγμα να μπει κάποιος ποντικός. Αμέσως τότε οι μέλισσες τον σκοτώνουν με το κεντρί τους κι επειδή δεν μπορούν να τον βγάλουν έξω απ' την κυψέλη τον βαλσαμώνουν! Με την πρόπολη, ένα μίγμα ρετινιού και μιος ουσίας που εκκρίνουν οι μέλισσες, βαλσαμώνεται ότι ζωντανό μπει στην κυψέλη τόσο τέλεια ώστε δεν παρουσιάζεται πάνω του κανένα ίχνος σήψης.

Το πιο χαρακτηριστικό στην κοινωνία των

αγονιμοποίητα, που θα γίνουν κηφήνες. Οι κηφήνες λοιπόν γεννιούνται με παρθενογένεση. Ανάλογα με το αν το αυγό είναι κηφήνα ή μέλισσας η βασίλισσα το γεννάει σε διαφορετικό κελί. Οι κηφήνες λόγω του ότι

μέλισσών είναι ο **καταμερισμός των εργασιών**. Κάθε μέλισσα, ανάλογα με την ηλικία της, έχει και μία συγκεκριμένη εργασία: τις πρώτες μέρες της ζωής της παράγει το βασιλικό πολτό. Μ' αυτόν τρέφονται οι προνύμφες της μέλισσας και η βασίλισσα. Αργότερα αναλαμβάνει να φτιάχνει κηρήθρες, ύστερα γίνεται καθαρίστρια της κυψέλης ή φρουρός στην είσοδο και τέλος αναλαμβάνει δουλειές έξω απ' την κυψέλη όπως το να μεταφέρει γύρη, νερό ή μέλι.

Όμως το σπουδαιότερο ρόλο σ' αυτή την κοινωνία τον έχει η **Βασίλισσα**. Είναι σχεδόν διπλάσια από τις υπόλοιπες μέλισσες και ζει έξι χρόνια περίπου (η μέλισσα ζει από 1-3 μήνες). Μόνο αυτή έχει τέλεια αναπτυγμένα δηλικά γεννητικά όργανα και μπορεί να γονιμοποιηθεί. Έτσι,

έργο της είναι η διαίωηση του μελισσιού. Η βασίλισσα γονιμοποιείται μια φορά σ' όλη της τη ζωή από κάποιο κηφήνα. Αυτό συμβαίνει λίγες μέρες μετά την ολοκλήρωση της σαν έντομο (τα στάδια ολοκλήρωσης όλων των εντόμων είναι: αυγό, προνύμφη, νύμφη, τέλειο έντομο). Η γονιμοποίηση της γίνεται έξω απ' την κυψέλη και αυτή είναι και η μοναδική φορά που βγαίνει από αυτήν. Την υπόλοιπη ζωή της την περνάει γεννώντας αυγά. Τα αυγά που κάνει είναι δύο ειδών: τα γονιμοποιημένα, που αργότερα θα γίνουν μέλισσες και τα

είναι λίγο μεγαλύτερα σε μέγεθος απ' τη μέλισσα, εκκολάπτονται σε κελιά μεγαλύτερα απ' τα συνηθισμένα.

Η προνύμφη που προορίζεται να γίνει βασίλισσα δεν έχει καμία ουσιαστική διαφορά από την προνύμφη που θα γίνει κοινή μέλισσα. Η μόνη διαφορά είναι ότι η πρώτη ταιξίζεται συνέχεια με βασιλικό πολτό ενώ η δεύτερη ταιξίζεται μόνο τις 3 πρώτες μέρες με βασιλικό πολτό και κατόπιν μ' ένα μίγμα μελιού και γύρης.

Ο Βασιλικός πολτός είναι ένας λευκός χυλός με υπόξινη γεύση που μοιάζει με γιοσουρτί. Ονομάζεται έτσι επειδή είναι η μοναδική τροφή της βασίλισσας. Η σύνθεση του αποτελείται από καθαρό συμπυκνωμένο απόσταγμα γύρης, νέκταρ από λουλούδια και βιταμίνες. Περιέχει μια πληθώρα από βιταμίνες, αμινοξέα, σάκχαρο και μέταλλα. Επίσης περιέχει μία ουσία που ενισχύει την άμυνα του οργανισμού κατά του καρκίνου. Οι ειδικοί υποπεύονται την ύπαρξη και άλλων στοιχείων στο βασιλικό πολτό που όμως δεν μπορούν ν' ανακαλύψουν. Αν τον συγκρίνουμε με το μέλι είναι 1.200 φορές ανώτερος.

Πολλές φορές ο πληθυσμός ενός μελισσιού αυξάνεται τόσο, ώστε είναι αναγκαίο κάποιο μέρος του να μεταναστεύσει σε καινούργια κατοικία. Τότε οι μέλισσες ταιξίζουν με βασιλικό πολτό περισσότερες απ' τις προνύμφες. Έτσι ετοιμάζονται νέες βασίλισσες και το μέλισσι χωρίζεται σε τόσα μέρη όσα οι καινούργιες βασίλισσες. Τότε φεύγουν σε αναζήτηση νέας κατοικίας. Μένει μόνο στην κυψέλη η πιο μεγάλη σε ηλικία βασίλισσα μ' ένα μικρό μέρος του πληθυσμού. Αν αυτά τα μικρά μελίσσια δεν τα μαζέψει έγκαιρα ο μελισσοκόμος, την πρώτη μέρα

που φεύγουν απ'την κυψέλη δεν απομακρύνονται πάνω από περίπου 50 μέτρα) τότε αυτές γίνονται αγριομέλισσες και ζουν σε κάποιο κοίλωμα βράχου ή δέντρου.

Ξέρετε πως επικοινωνούν οι μέλισσες; Ο Τ.Β.Φρίτς ανακάλυψε τον "χορό των μελισσών". Ο χορός αυτός είναι ένα σύνολο στενών κύκλων προς διάφορες κατευθύνσεις και μικρά ηχηματάκια πάνω στην κηρήθρα με τα οποία μία μέλισσα προσδιορίζει ακριβώς την τοποθεσία που βρίσκεται μία καινούργια πηγή τροφής που ανακάλυψε.

Ενας άλλος επιστήμονας, ο Αμερικανός Ε.Ερικοσον, ανακάλυψε με μετρήσεις πως όταν η μέλισσα φεύγει απ' την κυψέλη έχει μαζί της αρνητικό ηλεκτρικό φορτίο που μπορεί να φτάσει μέχρι 1,5 βολτ. Στο ηλεκτρισμένο σώμα της έλκεται και κολλάει η γύρη ενώ

αυτός ο ηλεκτρισμός πιθανά παίζει σημαντικό ρόλο στην επικοινωνία των μελισσών. Ανακάλυψε ακόμη ότι το μέγεθος του ηλεκτρισμού εξαρτάται απ'το βαθμό της ηλιακής ακτινοβολίας ενώ υποθέτει ότι αυτός βοηθάει τις μέλισσες να αισιθανόνται τις αλλαγές του καιρού.

Γνωρίζουμε όλοι ότι η γύρη παίζει σημαντικό ρόλο στη διαίτη των διαφόρων φυτικών ποικιλιών. Ο άνθρωπος ακόμη και σήμερα δεν μπορεί να συλλέξει τη γύρη των λουλουδιών. Έτσι οι μελισσοκόμοι παίρνουν τη γύρη τοποθετώντας στην είσοδο της κυψέλης ένα λεπτό μεταλλικό δίχτυ που επιτρέπει στις μέλισσες να περνούν από τις τρύπες αλλά χωρίς τη γύρη. Η μέλισσα σε κάθε βόλτα που κάνει για τη συλλογή γύρης μαζεύει τη γύρη μόνο από ένα είδος φυτού. Μ'αυτό τον τρόπο βοηθάει στην επικονίαση των φυτών. Έχει υποστηριχτεί ότι

αν εξαφανίζονταν οι μέλισσες, θα εξαφανίζονταν μαζί τους 100.000 είδη φυτών. Και πράγματι εκεί που δεν υπάρχουν μέλισσες ένα μεγάλο μέρος των αυτοφυών φυτών έχει εξαφανιστεί.

Το μέλι είναι ένα θαυμάσιο δώρο των μελισσών εμποτισμένο απ'τη ζεστασιά του ήλιου και το άρωμα απ' το νέκταρ των λουλουδιών. Έχει μία περίπλοκη σύνθεση από 70 ουσίες - ανάμεσα στις οποίες και βιταμίνες- γ'αυτό οι αρχαίοι λαοί το χρησιμοποίησαν σαν γιατρικό σε πολλές παθήσεις δεδομένου ότι σε φυσιολογικές συνθήκες το μέλι δεν αλλοιώνεται ποτέ ακόμη κι αν περάσουν αιώνες. Ο πατέρας της Ιατρικής, **Ιπποκράτης**, συνιστά το μέλι σε ασθενείς και υγιείς ενώ σήμερα οι γιατροί το συστήνουν σε καρδιαγγειακές παθήσεις, γαστρεντερικές, καθώς και παθήσεις του συκωτιού, των

πάρων της χολής και άλλων οργάνων.

Σύμφωνα με τη λαϊκή Ιατρική μπορούμε να θεραπεύσουμε αποτελεσματικά τα κρυολογήματα και τον πονόλαιμο πίνοντας ένα φλιτζάνι με ζεστό γάλα με μία κουταλιά μέλι πριν κοιμηθούμε το βράδυ ή πίνοντας 4 φορές τη μέρα ένα κουτάλι της σούπας μέλι διαλυμένο με χυμό λεμονιού (1 λεμόνι ανά 100γρ.μέλι). Επίσης ένα ποτήρι ζεστού νερωμένου μελιού πριν πέσουμε για ύπνο είναι το καλύτερο αντίδοτο κατά της αϋπνίας. Τέλος το μέλι υποτίθεται ότι χαρίζει σφρίγγος, γονιμότητα και δύναμη γι' αυτό χρησιμοποιούσαν σαν προσφορά στις υπέρτατες θεότητες και στα

πνεύματα γονιμότητας καθώς και σαν δώρο στους γάμους ή στη γέννηση ενός παιδιού.

Έχει βρεθεί ότι έχει φαρμακολογική ενέργεια όχι μόνο το μέλι, αλλά και το **δηλητήριο** που χύνεται διαμέσου του κεντριού της μέλισσας, πράγμα που πολλοί φοβούνται εξαιτίας του πόνου που προκαλεί ή της αλλεργικής αντίδρασης.

Μάλιστα αναφέρεται σ' ένα ιατρικό περιοδικό η περίπτωση ενός κυνηγού που θεραπεύτηκε από τους ρευματισμούς του μετά από μία σειρά ενέσεων δηλητηρίου μελισσών που του έκανε η κόρη του που ήταν νοσηλεύτρια.

Δεν είναι τυχαίο ότι ο Πυθαγόρας κι οι μαθητές του είχαν το μέλι σαν κύρια τροφή τους, ενώ ο φιλόσοφος Δημόκριτος κι ο ποιητής Ανακρέων απέδιδαν στο μέλι τη μακροζωία τους. Λίγοι είναι αυτοί που γνωρίζουν ότι ο Μέγας Αλέξανδρος ζήτησε να ταφεί σε μέλι, επιθυμία που έγινε σεβαστή.

Η μέλισσα υπήρξε επίσημο έμβλημα του Ναπολέοντα στην περίοδο της αυτοκρατορίας αλλά και πιο πριν κοσμούσε το

οικόσημο των Μελισσηνών, ενός ευγενούς βυζαντινού οίκου της Πελοποννήσου που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σ' όλη τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου.

Η μέλισσα χρησιμοποιήθηκε από πολλούς παραδοσιακούς πολιτισμούς σαν σύμβολο αδυνασίας (γι αυτό σκαλιζόταν στους τάφους), εργατικότητας, τάξης, επαγρύπνησης (επειδή θεωρείται ότι δεν κοιμάται ποτέ), αγνότητας (επειδή οι μέλισσες γεννιούνται με παρθενογένεση) και της ψυχής (επειδή πετάει στον αέρα). Το να "πεις στις μέλισσες" για ένα θάνατο ή για κάποιο σημαντικό γεγονός, σημαίνει να στείλεις ένα μήνυμα στον άλλο κόσμο ή στα πνεύματα.

Ο θαυμαστός αυτός κόσμος των μελισσών, πέρα απ' τα παράξενα φαινόμενα και τη χρησιμότητα του, μας δίνει το παράδειγμα ενός τέλει σε οργάνωση συστήματος, κατανομής έργων, ενός μοντέλου ιδανικής κοινωνίας απ' την οποία έχουμε να μάθουμε πολλά...

Βιβλιογραφία

Περιοδικό "Μελισσοκομική Επιθεώρηση"
Μελισσοκομία Νικολαΐδη
"Η άγνωστη μέλισσα" Ανεξήγητο
5ος τόμος.
Λεξικό συμβόλων ΤζΚούπερ

ΦΕΓΚ ΣΟΥΙ & Υγεία

Το Φέγκ Σουϊ γενικά είναι μια πρακτική μέθοδος για τη δημιουργία αρμονίας με την ευρύτερη έννοια του όρου, με σκοπό να έρθει η ευτυχία, η επιτυχία και η καλή υγεία.

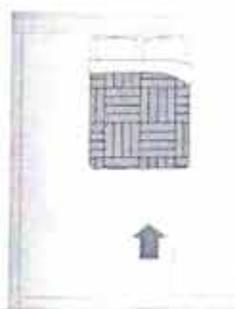
N. Τύμη

Όλες οι παραδοσιακές Κινέζικες πρακτικές είτε πρόκειται για Φέγκ Σουϊ, Βελονισμό, ή Τσι Γκόνγκ, εστιάζονται στο προστατευτικό και θρεπτικό "Τσι". Αυτές οι τέχνες βασίζονται στην πίστη ότι όλα τα έμψυχα και άψυχα κατέχουν το ζωτικό "Τσι", και ότι κατά συνέπεια το φυσικό σώμα παραμένει ζωντανό εξαιτίας της παρουσίας του "Τσι".

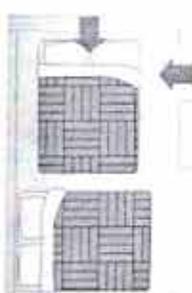
Η πανάρχαια τέχνη του Φέγκ Σουϊ υιοθετεί την ιδέα ότι η πλήρης αρμονία ανάμεσα στο "Τσι" του περιβάλλοντος και το "Τσι" του ανθρώπου, φέρει μακρόχρονη και ευτυχισμένη ζωή. Είναι επόμενο λοιπόν ότι αν το ανθρώπινο "Τσι" είναι ισχυρό και ισορροπημένο η υγεία θα είναι έξοχη, αλλά αν το "Τσι" είναι μπλοκαρισμένο θα υπάρχουν ασθένειες και όταν αυτό εξαντληθεί τελείως θα έρθει ο θάνατος. Αυτή η προσέγγιση στη σωματική υγεία θέλει σωστή αναπνοή, σωστή άσκηση σωματική αλλά και νοητική και φυσικά σωστή διατροφή. Αν αυτά συμπληρωθούν με τη ρύθμιση του "Τσι" στο χώρο που εργαζόμαστε και κατοικούμε τότε θα έχουμε πολύ θετικά αποτελέσματα.

Το πως θα ρυθμίσουμε το "Τσι" του χώρου έτσι ώστε να έχουμε θετικές ενέργειες για την υγεία έχει να κάνει με κάποιους κανόνες του Φέγκ Σουϊ. Με βάση αυτούς μπορούμε να ρυθμίσουμε την διάταξη των επίπλων και των χώρων.

Ένα κρεβάτι τοποθετημένο απέναντι από την πόρτα, θα πάσχει από άσχημο τσι.

Η μισητή προεξοχή της γωνίας του δωματίου, στέλνει ένα δηλητηριώδες βέλος στο κρεβάτι. Μετακινείστε το κρεβάτι ή καμουφλάρετε την ενοχλητική γωνία.

Το κρεβάτι είναι τοποθετημένο ακριβώς κάτω από ένα παράθυρο. Επίσης επηρεάζεται από την πόρτα της τουαλέτας. Και τα δύο αυτά είναι δυσώδων χαρακτηριστικά. Το κρεβάτι πρέπει να μετακινηθεί και να τοποθετηθεί στην αντίθετη γωνία.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

-Προσέξτε το κρεβάτι στην κρεβατοκάμαρά σας να μην είναι ακριβώς απέναντι από το άνοιγμα της πόρτας της κρεβατοκάμαρας.

- Προσέξτε επίσης να μην είναι ακριβώς απέναντι από την πόρτα της κρεβατοκάμαρας ή πόρτα του WC.

- Το κρεβάτι που κοιμάστε θα ήταν καλό να μην κλείνει μέχρι το πάτωμα σαν μπασούλο, διότι έτσι ο

υποδωμάτια και να είναι ηλιόλουστα. Το φως του ήλιου φέρει θετικό "Τσι". Αν δεν έχετε πολύ ήλιο τοποθετήστε στο χώρο αντικείμενα που δεσμεύουν τον ήλιο όπως κρύσταλλα.

- Όταν καθαρίζετε το σπίτι να προσέχετε πάντα τις σκοτεινές γωνίες και με το πέρας της καθαριότητας καλό θα ήταν ν' αρωματίσετε τους χώρους.

- Ν' αεριζετε συχνά τους χώρους που κατοικείτε και ιδιαίτερα τα υποδωμάτια.

- Ν' σβεστώνετε και να βιάφετε συχνά τους χώρους που κατοικείτε..

- Οι υδραυλικές εγκαταστάσεις αντιπροσωπεύουν τις αρτηρίες του σπιτιού και οποιοδήποτε μπλοκάρισμα ή βρωμιά σ' αυτές είναι ιδιαίτερα άσχημο. Πρέπει να καθαρίζονται και να απολυμαίνονται συχνά.

- Να έχετε πάντα κλειστό το καπάκι της λεκάνης στο WC.

- Οι συσκευές που έχουν χαλάσει να μην μένουν στο σπίτι. Καλό είναι ή να τις πετάτε ή να τις επιδιορθώνετε, μην κρατάτε χαλασμένα, σπασμένα αλλά και άχρηστα πράγματα.

- Φροντίστε να μην μένει ποτέ ανοιχτή η πόρτα του WC.

- Οι καθρέπτες στην κρεβατοκάμαρα φέρουν αρνητικό "Τσι". Αν υπάρχουν προσέξτε να μην καθρεπτίζετε όταν ξαπλώνετε και τις ώρες που κοιμάστε να είναι σκεπασμένοι (η Τηλεόραση θεωρείται καθρέπτης).

- Προσέξτε το κρεβάτι σας να μην έχει από επάνω δοκάρι. Αν έχει μετακινήστε το κρεβάτι, ή καλύψτε το δοκάρι (με ψευδοροφή ή λαουλούδια κλπ). Οι Κινέζοι δεν συμπαθούν το εξωτερικά δοκάρια τα θεωρούν σαν μαχαίρια.

- Προσέξτε να μην κάδεστε σε θέση που τη σηματοδεύει αιχμηρή προεξοχή, από κολάνα ή και αντικείμενο ακόμη π.χ. ένας ίππότης που κρατάει ένα ακόντιο και αυτό δείχνει εσάς.

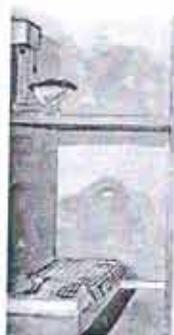
Αν υπάρχει κάτι τέτοιο καλύψτε το ή αλλάξτε οπτική στα πράγματα.

- Το φως στην κρεβατοκάμαρα καλό είναι να μην είναι πάνω από το κρεβάτι. Αν είναι τότε φροντίστε να είναι χαμηλό και ρυθμιζόμενο. Το καλύτερο είναι να χρησιμοποιείται φως περιφερειακό όπως π.χ. από λάμπα δαπέδου με ρυθμιζόμενο φωτισμό.

Πολλές από τις συμβουλές που αναφέρονται μοιάζουν με κανόνες κοινής λογικής και γιατί όχι. Ποίος μας είπε άλλωστε ότι η Κινέζικη τέχνη του Φεγκ Σαϊ δεν διαθέτει λογική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Άλκης Οδηγός του Φεγκ Σαϊ του Τζώρτζ Μπέντσαλ Εκδ. Πύρινος Κόσμος Φέγκ Σαϊ και Υγεία, της Λιλίαν Του, Εκδ. Πύρινος Κόσμος Φεγκ Σαϊ και Υγεία, του Τέφεν Σκίνερ, Εκδ. Πύρινος Κόσμος Φεγκ Σαϊ και Υγεία, του Μαν-Κωκ, Και της Άννε Ο' Βριεν, Εκδ. Φλώρος,

Μην κοιμάστε κάτω από τουαλέτα.

Το βλαβερό τσι επηρεάζει ένα άτομο που κοιμάται κάτω από ένα πλυντήριο.

Θεωρείται δυσώδωνο να κοιμάστε κάτω από κουζίνα.

χώρος κάτω από το κρεβάτι γίνεται εστία βρωμιάς και μαζεύει αρνητικό "Τσι". Αν είναι έτσι τότε πρέπει να βάζετε εκεί τα λιγότερο δυνατόν πράγματα και πάντα τακτοποιημένα όπως επίσης και να καθαρίζετε το χώρο αυτό πολύ συχνά και όχι μια-δύο φορές το χρόνο.

- Αν κατοικείτε σε πολυκατοικία ή μεζονέτα προσέξτε αν το κρεβάτι σας βρίσκεται κάτω από WC, κουζίνα ή πλυντήριο. Αν ναι, τότε αλλάξτε θέση στο κρεβάτι αν δεν μπορείτε να αλλάξετε δωμάτιο.

- Προσέξτε να αεριζονται καλά τα

ΘΕΟΙ & ΣΥΜΒΟΛΑ

σε διάφορους Πολιτισμούς

Ινδουισμός

Η Μεγάλη Θεά και οι μορφές της

Ι. Κόντη

Κάθε ινδουιστική θεότητα έχει μια σύζυγο, ένα δηλικό συμπληρωματικό μέρος. Όπως όλα οι θεοί είναι όψεις της Μίας Υπέρτατης Θεότητας, έτσι και το δηλικό τους μέρος αποτελεί όψεις της Μεγάλης Θεάς. Για την ινδουιστική θεολογία ο εκδηλωμένος κόσμος είναι συνδυασμός του **Πουρούσα**, του πνεύματος, της αρσενικής ενεργητικής αρχής και της **Πρακρίτι**, της ύλης, της δηλικής αρχής. Με το πέρασμα του χρόνου η Πρακρίτι έγινε θεά, *Devī*. Όπως αναφέρει γι' αυτήν ο μεγάλος σοφός Σανκάρα, "κρατά το σύμπαν στους κόλπους της", "ανάβει το φως της σοφίας", "δίνει χαρά στη καρδιά του Σίβα, του Κυρίου Της".

Η Μεγάλη Θεά - *Mahadevi* -

εκδηλώνεται λοιπόν είτε σαν σύζυγος των μεγάλων ινδουιστικών θεών είτε με μια γενική μορφή, η οποία περιλαμβάνει τις χιλιάδες τοπικές θεές ή *devī*. Όλες αυτές οι μορφές μπορούν να είναι ευεργετικές και ευμενείς προς τους ανθρώπους, όπως είναι η Λακσμί ή η Παρβάτι, ή τρομερές και καταστροφικές, όπως η Κάλι ή η Ντούργκα.

Η λατρεία της Θεάς, σαν δηλική ενέργεια ή *σάκτι*, είναι ιδιαίτερα σημαντική στα αρχαία κείμενα τα γνωστά με τον γενικό τίτλο *Τάντρα*. Σε ορισμένες ταντρικές παραδόσεις η *σάκτι* παρουσιάζεται σαν η δημιουργική δύναμη, καθαρά αφηρημένη, του θεού Σίβα. Σε άλλες

προσωποποιείται παίρνοντας διάφορες θεϊκές μορφές, ευχάριστες ή άγριες.

Σαρασβάτι

Είναι η σύζυγος του Βράχμα και λατρεύεται από τους Ινδουιστές, τους Τζαϊνιστές και τους Βουδιστές. Θεωρείται Μητέρα των Βεδών και της Σοφίας. Εδωσε στους ανθρώπους τη θεϊκή γλώσσα, τη *DenaPasari*. Είναι θεά του λόγου και της μελέτης. Έχει υπό την προστασία της την ποίηση, τη μουσική και τη διανοητική ζωή.

Σύμβολα

Αναπαριστάνεται συνήθως με τέσσερα χέρια. Στο ένα κρατάει ένα **λουλούδι**, χαρακτηριστικό γνώρισμα της Μεγάλης Θεάς, ένα **βιβλίο** φτιαγμένο από φοινικόφυλλα σαν σύμβολο της γνώσης, της σοφίας, αλλά και του σύμπαντος, *Liber Mundi* (Βιβλίο του Κόσμου). Το βιβλίο συνδέεται επίσης με το συμβολισμό του Κοσμικού Δένδρου και τότε είναι *Liber Vitae* (Βιβλίο της Ζωής).

Σε άλλο χέρι κρατάει ένα **κομποχοϊνί**, που συμβολίζει τον κύκλο της αιωνιότητας και του χρόνου. Ειδικότερα στον Ινδουισμό το νήμα υποδηλώνει το ανεκδήλωτο, οι χάντρες είναι η πολλαπλότητα της εκδήλωσης και ο κύκλος είναι ο Χρόνος. Σαν θεά της μουσικής κρατάει στο τέταρτο χέρι τη **βίνα** - έγχορδο μουσικό όργανο - που ανηπροσωπεύει επίσης τη θηλυκή μορφή. Κάποιες φορές απεικονίζεται με δύο μόνο χέρια και τότε κάθεται επάνω σ' έναν ανοικτό λωτό, τότε χρυσό και τότε λευκό.

Λακσμί

Η Λακσμί, σύζυγος του Βισνού, είναι από τις πιο ευεργετικές και αγαπητές προσωποποιήσεις της Μεγάλης Θεάς και της αποδίδεται ξεχωριστή λατρεία. Είναι σύμβολο της δημιουργικής ενέργειας και της γονιμότητας. Δεν είναι μόνο η παγκόσμια Μητέρα της ζωής σην πιο ευεργετική της όψη, αλλά και Αυτή που επιτρέπει την είσοδο στην υπερβατική ζωή.

Η πιο παλιά ίσως αναπαράσταση της βρίσκεται στο κικλίδωμα της Βουδιστικής

στούπα στο Μπαρούτ (1^{ος} αι. π.Χ).

Απεικονίζεται καθιστή πάνω σ' ένα λωτό και περιβάλλεται από δύο λευκούς ελέφαντες.

Σε άλλες παραστάσεις κάθεται στα γόνατα του Βισνού και κρατάει στο αριστερό της χέρι ένα λωτό.

Ένας μύθος αναφέρει ότι στην αρχή κάθε παγκόσμιας ανανέωσης, αναδύεται από τα κοσμικά νερά ενός χιμοπέταλος χρυσός λωτός, από τον οποίο γεννιέται ο Βράχμα ο Δημιουργός. Μ' αυτή τη παγκόσμια μήτρα συνδέεται η Λακσμί ως *Λάκα - Μάτα*, Μητέρα του Κόσμου και *Τζαλάντι - για*, γεννημένη από τον ωκεανό.

Οι σύζυγοι του Σίβα

Οι θεές που θ' αναφέρουμε παρακάτω δεν είναι παρά οι διάφορες θηλυκές όψεις της ίδιας θεότητας, η οποία μπορεί να παίρνει πολλές μορφές. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η θεά ταυτίζεται με τη ύλη, τη φύση, άρα και με τις αμέτρητες μορφές του εκδηλωμένου κόσμου, τόσο τις ευεργετικές όσο και τις καταστροφικές.

Ως **Ούμα** είναι "το φως", ως **Γκαουρί**, η "λαμπερή", ως **Παρβάτι**, "η ορεισίβια", μητέρα του Γκανέσα και του Καρτικέγια. Ως **Τζαγκανμάτα**, "η μητέρα του κόσμου" στην πιο ήπια όψη της. Όταν παίρνει τη μορφή της **Σαράντα**, είναι μια πολεμίστρια πάνω σ' ένα τρομερό λιοντάρι και όταν εμφανίζεται σαν **Αρπικά**, είναι η κατεξοχήν γενεσιουργός δύναμη, μητέρα των πάντων. Ως **Σάτι** είναι η τέλεια σύζυγος, γεμάτη φυσικές και ηθικές αρετές.

Στις τρομερές της όψεις απεικονίζεται ως **Ντούργκα**, "η Απρόσιτη", αυτή που σκότωσε το τέρας - δαίμονα **Μαχίσα**, **Κάλι**, η "Μαύρη ή η Σιδερένια", **Τσάντι**, "η Άγρια" και **Μπαϊραβάτι**, "η Τρομερή".

Η Κάλι και τα σύμβολά της

Η Κάλι είναι μια από τις πιο φοβερές όψεις της Θεάς. Χορεύει τον κοσμικό χορό της ζωής και του θανάτου στον παλμό της ανθρώπινης καρδιάς. Καταστρέφει το κακό και είναι υπεύθυνη για τη δημιουργία της ζωής. Έχει τέσσερα χέρια. Στο ένα αριστερό,

κραδαίνει ένα σπαθί, που καταστρέφει την αδικία, το έγκλημα, την άγνοια και στο άλλο κρατάει ένα κομμένο κεφάλι. Με το ένα δεξί χέρι προσφέρει ευλογία και με το άλλο καλεί τους πιστούς της να μη φοβούνται. Η γλώσσα της κρέμεται προς τα έξω και από αυτήν στάζει το αίμα των θυμάτων της. Λέγεται ότι η Κάλι γεύτηκε το αίμα όταν σκότωσε το δαίμονα Ρακταβίζρα, ο οποίος πολλαπλασιαζόταν κάθε φορά που μια σταγόνα από το αίμα του έπεφτε στο έδαφος. Για να το αποφύγει αυτό, η Κάλι τον διαπέρασε με το σπαθί της και ήπιε το αίμα του προτού χυθεί στο έδαφος.

Στο μέτωπό της έχει το τρίτο μάτι, σύμβολο ανώτερης συνείδησης και φώτισης που συνδέεται με το Σίβα. Φοράει ένα περιδέραιο από κρανία που συμβολίζουν τις μετενσαρκώσεις και έχει τυλιγμένη στο λαιμό της μια κόμπρα. Το περιδέραιο από κρανία και η κόμπρα αντιπροσωπεύουν τις ανανεωτικές κοσμικές ενέργειες. Στη μέση της έχει μια ζώνη από κομμένους βραχίονες.

Η Κάλι σ' αυτή τη μορφή της μεγάλης Μητέρας αντιπροσωπεύει και τις δημιουργικές και τις καταστροφικές δυνάμεις της φύσης, τη ζωή και το θάνατο. Όπως αναφέρει ο Σανκάρα σ' έναν ύμνο του: "Στα χέρια Σου κρατάς τη χαρά και τον πόνο. Η σκιά του θανάτου και το ελιξίριο της αθανασίας είναι δικά Σου!"

Βιβλιογραφία

- 1) Religions du monde, John Bowker
- 2) Encyclopedia of World Mythology, gen. Editor Arth. Cotterell
- 3) Oxford Dictionary of World Mythology, Arthur Cotterell
- 4) Dictionary of Symbols, J. Chevalier
- 5) Λεξικό Συμβόλων, Τζ. Κούπερ
- 6) Παγκόσμια μυθολογία, L. Bernard
- 7) Σημειώσεις Θεολ. Συμβολολογίας, Ν. Ακρόπολη

ΑΡΧΑΪΚΟ ΒΗΜΑ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΗΣ

Το άγγελμα της θεάς, η ροή της ζωικής ενέργειας, το μυστικό της πλατωνικής δημιουργίας, η "Γένεση" και η αναγωγή στο δόγμα των "Μυστηρίων του Τόξου"

Γ. Χαλαραμπόπουλος

Πίσω από την εσωτερική διάσταση των ιεροπραξιών της Βραυρώνας, στις οποίες γίνεται αντιληπτό ότι η Άρτεμη ήταν φύλακας της παρθενίας και προστάτιδα της γονιμικής ενέργειας, διαφαίνεται ένα ευρύτερο κοσμικό άγγελμα. Υποκρύπτεται στις περισσότερες δραστηριότητες της θεάς και ιδιαίτερα στην υπόθεση της Ιφιγένειας, στο μύθο των σκυλιών του Ακταίωνα, στις ιερουργίες προς τιμή των Υπερβορείων και στη σχέση της θεάς με τη Σελήνη.

Ουσιαστικά, πίσω από τη λατρεία της Άρτεμης-Σελήνης θα πρέπει να δούμε μια σοβαρή παράμετρο του κοσμικού νόμου, που εμφανίζεται ήδη στο μύθο της περιφοράς της μητέρας της, Λητούς, ο οποίος υποκρύπτει το μυστικό του πλατωνικού "Δημιουργού", δηλαδή το μυστικό της "Γένεσης". Η Λητώ ήταν προστάτιδα της κυοφορίας και σαν τέτοια μύησε την κόρη της στα μυστικά της γονιμότητας. Τα στοιχεία αυτά μας οδηγούν σ' ένα ευρύτερο ιεροουργικό δράμα, που από τις εθνολογικές έρευνες διαπιστώνεται ότι έφτασε μέχρι τις μέρες μας.

Ο Δημόκριτος, κατά τον Columella, συνιστούσε στις εμμηνορροούσες γυναίκες να φέρνουν βόλτα το σπαρμένο χωράφι τρεις φορές ξυπόλυτες και λυτόμαλλες (Columella "De Re Rustica" II,3,64). Το ίδιο υποστήριζε και ο Πλίνιος λέγοντας ότι οι εμμηνορροούσες γυναίκες πρέπει να διαβαίνουν τα χωράφια ξυπόλυτες, με ξέπλεκα μαλλιά, και τις ποδιές σηκωμένες πάνω στους γοφούς ("Φυσική Ιστορία" 28,78).

Το τελετουργικό αυτό, στο οποίο αναφέρθηκε και ο Κλήμης της Αλεξάνδρειας, αφορούσε τη ροή της γονιμικής ενέργειας που ήταν φορτισμένο το γυναικείο σώμα. Το σημαντικό είναι πως η ιεροουργία της έκθεσης των γυναικείων γεννητικών οργάνων, που σχετιζόταν και με τη Δήμητρα, καθώς και το φαινόμενο των ταμένων γυναικών που περπατούσαν κατά ομάδες ξυπόλυτες, χωρίς κεφαλόδεσμούς ή ζώνες, αποτελούν τελετουργικό τυπικό που ανήκει σ' ένα ευρύτερο ιδεολογικό κύκλο (SIG επιγραφή 736,4 έκδοση W. Diittenberger, editio tertia, Λειψία 1915-1924 και Οβίδιος "Μεταμορφώσεις" 3, 257).

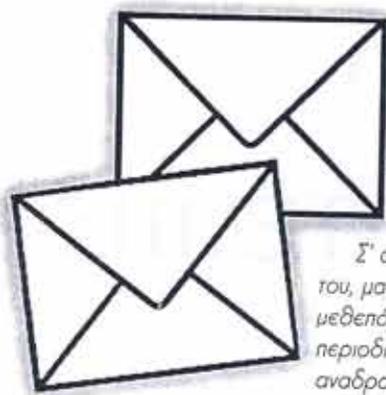
Η εικόνα του τυπικού, που μνησθήκε από το Σοφοκλή, το Θεόκριτο, τον Οππιανό, το Λάγγο, τον Αχιλλέα Τάτιο και άλλους, μας βάζει σε σκέψεις που θα πρέπει να δούμε, αν πέρα από τη δεισιδαιμονική της πλευρά υπάρχουν στοιχεία κάποιου υπολανθάνοντος δόγματος. Πάνω σ' αυτές τις συνήθειες, που αποτελούν ξεχασμένα τελετουργικά, αναφέρεται και ο Πλίνιος που στη "Φυσική Ιστορία" του αποκαλύπτει τη σχέση της εμμηνοροής με τις αναγεννησιακές διαδικασίες.

Η αρχική εντύπωση που μας δίνουν αυτά τα στοιχεία είναι ότι

πρόκειται για προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Αν όμως συνδυάσουμε αυτές τις πληροφορίες με την αλληγορία ενός σικελικού μύθου, που αναφέρεται από το Σχολιαστή του Θεοκρίτου, θ' αντιληφθούμε κάποια από τα στοιχεία του δόγματος. Στο μύθο αναφέρεται η κλοπή των κόκκινων μύρων της Ηρας από την Άρτεμη, που, σύμφωνα με το Σχολιαστή, το αρχικό της όνομα ήταν "η Άγγελος", και οι τελετές κθάρασης με γονιμικές και νεκρικές ιερουργίες. Κατά τον καθηγητή Τόμσον, η εμμηνορροία απαγορεύει την επαφή και μεταδίδει ζωική ενέργεια. Είναι μια ενέργεια, σαν το ηλεκτρικό ρεύμα, που χωρίς τον κατάλληλο έλεγχο μπορεί να κάνει μεγάλη ζημιά.

Μακροχρόνιες εθνολογικές έρευνες σε αφρικανικές φυλές όπως οι Χερέρο, οι Ζουλού, οι Μπαντού και άλλες, αναφέρουν σε τέτοιες βιολογικές ιεροπραξίες, όπως τα δρώμενα της Άρτεμης. Το ίδιο συμβαίνει και σε ινδιάνικες φυλές της Βόρειας Αμερικής, όπου οι γυναίκες βγαίνουν έξω τη νύχτα και τελετουργούν σαν τις αρχαίες Ελληνίδες περιπλανώμενες γυναικες στα χωράφια (H.J. Schoolcraft "Indian Tribes of the United States Philadelphia 1853-1856, 5 σελ 70). Στην εσωτερική διάσταση του κόκκινου χρώματος, θα διαπιστώσουμε ότι σε πολλούς πολιτισμούς οι έγκυες και οι εμμηνορροούσες γυναίκες βάζουν κορμιά τους με κόκκινη άχρα, για να ξεμακραίνουν τους άνδρες και να αυξάνουν τη γονιμότητά τους.

Αυτό θα το δούμε καλύτερα στους Μπαντού, όπου κάθε γυναίκα φυλά ένα δοχείο με κόκκινη άχρα, που είναι ιερή για το φύλο της και τη μεταχειρίζεται να βάφει το πρόσωπό της για ιεροουργικούς σκοπούς. Το πώς και το γιατί το κοκκινάδι που έκλεψε η Άρτεμη από την Ηρα είναι το σύμβολο της ανανέωσης της ζωής θα το διαπιστώσουμε από την αρχέγονη παρακαταθήκη της γνώσης, όπως αυτή ανακαλύφθηκε στα κόκκινα βαμμένα κόκαλα των σκελετών των τάφων της άνω παλαιολιθικής και της νεολιθικής εποχής (M.C. Burkitt "Prehistory" σελ. 163, 184 και 191, 2η έκδοση Cambridge 1928). Ο συμβολισμός αυτός γίνεται ολοφάνερος όταν βρίσκουμε, όπως συμβαίνει συχνά, τάφους με υπολείμματα νεκρών που βρίσκονται σε εμβρυακή στάση. Βαμμένος λοιπόν με το χρώμα της ζωής, ο νεκρός, και σε στάση εμβρυακή, έμπαινε στην άλλη φυσική μήτρα, τον τάφο, μέχρι να ξαναγεννηθεί. Προφανώς η μυστική Άρτεμη (Άγγελος) μεταφέρει το άγγελμα της πλατωνικής δημιουργίας του κόσμου, που τα χριστιανικά και εβραϊκά εσωτερικά κείμενα ανάγουν στο μυστικό της αποθήκης των ψυχών. Η αποθήκη αυτή, τα μυστικά της ζωής, οριοθετείται στο Άστρο του Τόξου (το Σείριο) και προσδιορίζεται στα "Μυστήρια του Τόξου" και τους τοξευτές θεούς.

Σελίδα Αλληλογραφίας με τους Αναγνώστες μας

Σ' αυτό τεύχος δημοσιεύουμε το γράμμα ενός αναγνώστη, ο οποίος μέσα από τις παρατηρήσεις του, μας δίνει την ευκαιρία να σας ανακοινώσουμε, κάτι που εμείς θεωρούμε πολύ σημαντικό. Στο μεθεπόμενο τεύχος μας συμπληρώνουμε 20 χρόνια κυκλοφορίας και συγχρόνως 100 τεύχη του περιοδικού "ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ". Με αφορμή αυτά τα 2 γεγονότα, θα έχουμε ένα αφιέρωμα - ιστορικό αναδρομή, στην πορεία αυτού του περιοδικού, που προσπαθήσαμε μέχρι τώρα με συνέπεια και γαλήνη, να φτάνει στα χέρια σας όσο πιο σωστά και καλό γίνεται. Και επειδή κάθε επέτειος θέλει γιορτή - ανανέωση, θα έχουμε και μια νέα δροσερή μορφική αλλαγή να σας προσφέρουμε.

Στο γράμμα μου αυτό θα ήθελα να σας κάνω κάποιες ίσως λίγο αδιάκριτες ερωτήσεις. Όπως: Γιατί το περιοδικό σας έχει μόνο αυτή τη θεματολογία; Γιατί δεν επικεντρώνεται καθόλου στην επικαιρότητα; Γιατί δείχνετε σαν να μην σας ενδιαφέρει το σημερινό κοινωνικό - πολιτικό γίγνεσθαι, αλλά έχετε θέματα που θα μπορούσαν να μπου σε οποιαδήποτε χωροχρονική στιγμή, ότι ρωτάω δεν σημαίνει ότι δεν τα διαβάζω ή ότι δεν με ενδιαφέρουν, απλώς, Αλλά κάτι πιστεύω πως του λείπει.

Επίσης υπάρχουν γνωστοί μου, οι οποίοι θα ήθελαν να μπορούν να το προμηθευτούν χωρίς απαραίτητα να γίνουν συνδρομητές. Που μπορούν να το βρουν και γιατί η διαθεσιμότητά του είναι μικρή;

Ρωτώ γιατί θεωρώ πως είναι κρίμα ένα τόσο ενδιαφέρον περιοδικό να μην είναι γενικά "διαθέσιμο" για τον κόσμο.

Ευχαριστώ
Μανώλης

Αγαπητέ αναγνώστη, με την ίδια σαφήνεια και αμεσότητα που μας θέτεις τις καθόλου "αδιάκριτες" ερωτήσεις σου, θα προσπαθήσω εκ μέρους του περιοδικού να σου απαντήσω.

Είναι γεγονός πως η θεματολογία μας δεν είναι επίκαιρη, θα λέγαμε πως είναι διαχρονική. Θυμίσαι πως το περιοδικό μας εκδίδεται κάθε τρεις μήνες, πράγμα που σημαίνει πως δεν είναι δυνατόν να καλύπτουμε την άμεση επικαιρότητα. Εξ άλλου υπάρχουν άπειρα σχεδόν εβδομαδιαία περιοδικά που την καλύπτουν, δεν είναι αυτός ο στόχος μας.

Επίσης, είναι γεγονός πως δεν κυκλοφορεί σε πολλά σημεία στην Αθήνα. Ο λόγος είναι πως την διακίνηση του την καλύπτουμε μόνοι μας, με αποτέλεσμα φυσικά να μην μπορούμε να καλύψουμε, όπως θα θέλαμε ολόκληρη την Αθήνα και όχι μόνο.

Αν έχεις παρακολουθήσει την πορεία του περιοδικού μας θα ξέρεις ίσως πως μέσα στα 20 συνεχή χρόνια που εκδίδεται έχουμε προσπαθήσει πολλές φορές να το βελτιώσουμε, να το ανανεώσουμε, να το κάνουμε πιο όμορφο και προσπό στον κόσμο. Όμως σε καμμία περίπτωση δεν το έχουμε κάνει αυτό σε βάρος αυτού που εμείς θεωρούμε την "ουσία" το "ζουμί" του περιοδικού μας, που είναι τα θέματά του. Αν θέλαμε να πουλήσουμε,

να αυξήσουμε το τυράζ του, θα κάναμε ίσως συμβιβασμούς, θα βάζαμε πιο πικάντικα ελκυστικά θέματα - όπως κάνουν όλα σχεδόν τα σύγχρονα περιοδικά - αλλά δεν είναι αυτός ο στόχος μας.

Ποιός είναι ο στόχος μας, ποιά είναι το όνειρό μας;

Να είναι αυτό το περιοδικό μια φωνή, μια καρδιά, μια φωτιά αναμμένη σε πείσμα των καιρών που δεν δέχεται στο όνομα καμμιάς μόδας, κανενός συμφέροντος, καμμιάς πολιτικο-κοινωνικής δήθεν κουλτούρας να χάσει τον αυτοσεβασμό του αλλά και το σεβασμό του στον αναγνώστη.

Στόχος μας είναι να αγγίζουμε θέματα διαχρονικά, ηθικά, αγνά, που βελτιώνουν τον άνθρωπο, που του δίνουν τροφή για σκέψεις, που τον ώθουν στη μελέτη και την ανάλυση, που του δίνουν το ερέθισμα να προσπαθήσει να γίνει ο ίδιος καλύτερος αλλά και τον ευαισθητοποιούν να καταλάβει ότι και ο ίδιος έχει το μερίδιό του στην ευθύνη για την εξέλιξη του κόσμου. Ναι, είναι χρέος του καθενός μας να φτιάξουμε ένα Νέο και Καλύτερο Κόσμο, και με ό,τι μέσο έχουμε, με όση φλόγα καρδιάς και πίστη διαθέτουμε θα το προσπαθήσουμε.

Εισαί μαζί μας;

ΤΖΙΟΡΤΖΙΑΝΟ ΜΠΡΟΓΙΟ

του Τ. Μέρτον - Ed. Νίτσελε Γραμματική

Η βίβλ του Τζιορτζιάνο Μπρόγιο είναι ένας φιλοσοφός και ποιητής και το βιβλίο του αλληγορικός, δόκιμος διανοητής και Γουαλιανός Αθηνών, πραγματικά είναι το βιβλίο Αριστοτέλης οι αξίες της φιλοσοφίας του, καθώς και το πιο κεντρικό γινώσκει από το οποίο αυτή περιστρέφεται το βιβλίο ο Κόσμος και ο Άνθρωπος, μικρογραφία του Σαίξπηρ. Επίσης ο μαγικό-δραματικός δράμας, η τέχνη της μνήμης και η φαντασία, γέφυρες που συνδέουν τον άνθρωπο με τον κόσμο και τη Θεότητα. Ιδέες που ο Νόλιος φιλόσοφος δε δίστασε να προτάξει ακόμη και μπροστά στο θάνατο. Ιδέες που παραμένουν ζωντανές κι εξακολουθούν να απελευθερώνουν το νου από κάθε μορφή υποδούλωσης.

Η ΧΑΡΑ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΗΣ

της Ελ. Νίτσελε- Γραμματικάκη - Εκδ.

Ένα βιβλίο που μας γεμίζει αισιοδοξία και πίστη για τις ιδιότητες των υπέροχων αγγελικών όντων, που είναι εντεταλμένα να βοηθήσουν τη γη.

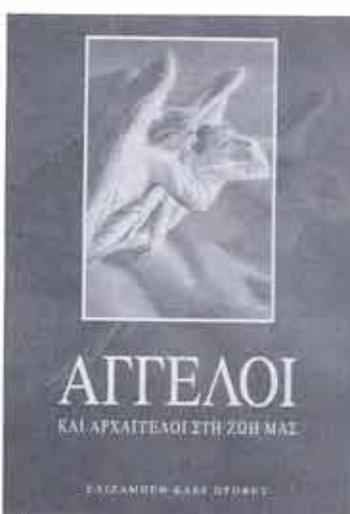
Μας ζητούν να γίνουμε συμβατοί τους στο έργο της χάραξης μιας Νέας Εποχής, όπου ο άνθρωπος θα ξέρει γιατί γεννήθηκε, ποιος είναι και ποιος ο προορισμός του. Ίσως είναι το αντίδοτο για όλα αυτά που συμβαίνουν και οδηγούν στην καταστροφή της ανθρωπότητας και των ιδανικών. Άραγε το μυστικό να είναι η πίστη στην ύπαρξη των αγγέλων και η επίκλησή τους ακόμη και για πρακτικά θέματα; Το βιβλίο αυτό ανοίγει δρόμους για το Νέο άνθρωπο της εποχής του Υδροχόου, τον τόσο διαφορετικό από τον άνθρωπο του σήμερα, αφού θα έχει συνειδητοποιήσει την αξία της προσφοράς προς τους άλλους.

ΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΙ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

της Ελ. Κλερ Προφέντ - Εκδ.

Παρόλο που ζούμε στον υλικό κόσμο έχουμε έναν ιδιαίτερο δεσμό με το Θεό μέσω των αγγέλων. Οι Αρχάγγελοι και η σχέση τους με το δικό μας ανθρώπινο κόσμο είναι το θέμα και αυτού του βιβλίου. Οδηγίες, προσευχές και παρακλήσεις για το πως μπορείτε να δημιουργήσετε μια σχέση με τους αγγέλους, να επικαλεστείτε τη βοήθειά τους κι εκείνοι να απαντήσουν εφόσον αυτό που θα ζητήσετε είναι θετικό, δε θα βλάψει τους άλλους ή δε θα επέμβει στο σχέδιο της ζωής σας. Η συγγραφέας αναφέρεται επίσης στις κατηγορίες των αγγέλων με βάση το παγκόσμιο έργο με το οποίο είναι επιφορτισμένοι, τα πνευματικά δώρα και την πρακτική βοήθεια που μπορούμε να ζητήσουμε από αυτούς. Η επικοινωνία μαζί τους θα μεταδώσει στον άνθρωπο θετική ενέργεια, που θα φέρνει τους αγγέλους πιο κοντά του.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Μή χάσετε στο ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Επόμενο Θέμα

◆ Ο ρόλος της Φιλοσοφίας στην 3η χιλιετία

Είναι μια περίοδο έντονων αλλαγών και ανακατατάξεων, όπως αυτή που ζούμε, η φιλοσοφία μπορεί να παίξει έναν πολύ σημαντικό ρόλο.

◆ Ο Υδροχόος & η 3η χιλιετία

Αναφερόμαστε συχνά στην εποχή του Υδροχόου και τις διάφορες φάσεις που έχει. Καλό θα ήταν όμως να γνωρίσουμε και τις πιθανές επιπτώσεις, και άλλα θέματα εσωτερισμού και φιλοσοφίας.

Η ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ :

ΑΘΗΝΑ : Αγ. Μελετίου 29,	τηλ.: 8231301, 8817900
ΚΑΛΛΙΘΕΑ : Λασκαρίδου 84,	τηλ.: 9595000
ΠΕΙΡΑΙΑΣ : Χ. Τρικούπη 39,	τηλ.: 4512011
Ν. ΙΩΝΙΑ-ΑΘΗΝΑ: Π. Π. Γερμανού 11,	τηλ.: 2772893
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Αλ. Συμεωνίδη 7,	τηλ.: (031)- 854008
ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ	
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: Θησέως 52,	τηλ.: (031)-741537
ΛΑΡΙΣΑ : Απόλλωνος 1,	τηλ.: (041)- 254694
ΙΩΑΝΝΙΝΑ : Σουλίου 36,	τηλ.: (0651)- 34228
ΗΡΑΚΛΕΙΟ : Μαστραχά 11,	τηλ.: (081)- 288479
ΧΑΝΙΑ : Κ. Στρακιανάκη 22	τηλ.: (0821)- 86038
ΡΕΘΥΜΝΟ : Αρκαδίου 217,	τηλ.: (0831)- 52884

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΣ

Η επταπλή σύνθεση του ανθρώπου

• Βούδας, η απελευθέρωση από τον πόνο

Γιόγκα, ο δρόμος της ένωσης • Κομφούκιος και Λάο-Τσε

Ο εσωτερισμός στον Πλάτωνα • Ορφισμός- Πυθαγορισμός

Η μεταφυσική των Αιγυπτίων • Το Κυμβάλειον

Μετενσάρκωση-Κάρμα • Συγκριτική μελέτη Ιερών

Κειμένων και άλλα πολλά.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Συνείδηση-Υποσυνείδητο-Ασυνείδητο

• Η βελτίωση της προσωπικότητας

Μύθοι και σύμβολα στον κλασικό κόσμο

• Οι βιόρυθμοι του ανθρώπου • Η δύναμη της σκέψης

• Δημιουργική φαντασία Όνειρα και πραγματικότητα

• Αρχέτυπα και ψυχολογία